25 ağustos 1969

EMEK

SEÇİM, SOSYALİSTLER VE PARTİ

işçiler «kendisi için sınıf» oluyor

9

SEÇİMLERDE ÇALIŞMAK GÖREVDİR

SADUN AREN

Sosyalist mücadelenin temel unsuru, işçi ve diğer emekçi sınıfların uyandırılması, eğitilmesi ve örgütlendirilmesidir. Örgütlenmemiş bir işçi sınıfının sosyalist mücadele yapabilmesi söz konusu bile olamaz. Her türlü sosyalist eylemin bir örgüte dayanması, bir örgüt vasıtasiyle yürütülmesi zorunludur. Bunun içindir ki, eğitim ve örgütlenme sosyalist hareketin en temel eylemi ve görevidir.

Diğer taraftan, eğitim için eğitim ya da örgütlenme için örgütlenme diye bir şey sözkonusu olamayacağından, bunların bir eylemle birlikte, bir eylem etrafında yürütülmesi ve geliştirilmesi gerekir. Diğer bir deyimle, bir eylem yapabilmek için örgüt nekadar gerekliyse, bir örgüt kurabilmek için de eylem o kadar gereklidir. Demek oluyor ki, sosyalist devrimin (ki bununla işçi ve diğer emekçi sınıfların siyasi iktidarını kastediyoruz) temel aracı olan örgüt, devamlı bir eylem içinde kurulur ve gelişir. Gelişmiş bir örgütü ayakta tutabilmek için de gene eylem gereklidir. Eylemsiz bir örgüt çökmeğe, dağılmaya ve yozlaşmaya mahkûmdur.

Ancak, eylemle örgüt arasındaki bu karşılıklı bağlantının ortamın şartlarına göre, iyi ayarlanması lâzımdır. Nasıl ki, eylemsiz bir örgüt çökmeğe dağılmaya mahkûmsa, üstesinden gelemeyeceği eylemlere girişen bir örgüt de ayni şekilde çökmeğe, dağılmaya mahkûmdur. Çünkü üstesinden gelemeyeceği eylemlere girişen bir örgüt, daha başlangıçta başarısızlığa uğrayıp eylemi yürütemez bir duruma düşeceğinden, aslında, eylemsiz bırakılmış olur. Olmayacak duaya amin demek, imkânsızı istemekle, hiçbir şey istememek arasında, elde edilecek sonuç bakımından, aslında, bir fark yoktur. Geçerli olan mümkünün azamisini istemek, asgarisiyle yetinmemektir.

Sosyalist örgüt ve eylem konusunda yukarda değindiğimiz hataların ne birine ne de ötekine düşmemek için, içinde yaşadığımız ortamı ve bu ortamın imkânlarını daima gözönünde tutmamız ve bunları doğru değerlendirmemiz lâzımdır. Devrimci bir ortamda yapılacak eylemlerle, devrimci olmayan bir ortamda yapılacak eylemler arasında fark vardır. Devrimci olmayan bir ortamda devrimci bir ortamda yapılabilecek eylemlere girişmek, örgütün emekçi kitlelerle bağlarını koparır, onlardan tecrit eder ve giderek çökmesine, dağılmasına ya da yozlaşmasına sebep olur.

Bu düşünce tarzına karşı şöyle bir itiraz akla gelebilir : Ortamın devrimci olup olmadığını tayin eden unsurlardan birisi de sosyalist örgüt ve onun eylemleridir. Bundan ötürü ortamı sosyalist örgütten ve onun davranışlarından bağımsız olarak düşünmek doğru değildir. Sosyalist örgüt devrimci eylemlere girişerek ortamı da devrimci bir niteliğe sokabilir. Böyle yapmak sosyalist örgütün zaten temel görevidir de.

Bu itiraz, kısa dönemler içinde düşünüldüğü takdirde, doğru değildir. Çünkü, gerçi, sosyalist örgütün bizzat kendisi de ortamın niteliğini (devrimci olup olmadığını) tayin eden unsurlardan birisidir. Fakat sadece birisidir. İktisadi durum, dış ve iç olaylar gibi ortamın niteliğini belirleyen daha birçok unsurlar vardır. Sosyalist örgütün yapacağı eylemlerle ve kısa bir devrede ortamı niteleyen bu objektif koşulların etkilerini bertaraf edebileceği düşünülemez. Bu yalnız bir nicelik, yani devrimci eylemin diğer objektif koşullara nazaran daha ağır basması meselesi değildir. Bu ayni zamanda bizzat sosyalist örgütün de, diğer objektif koşullar tarafından etkilenmesi ve şartlandırılması meselesidir. Gerçekten, sosyalist örgütü, toplumdan tecrid edilmiş, kendi niteliğini gene kendisi belirleyen bir varlık olarak düşünmeye imkân yoktur. Nasıl ki sosyalist örgüt toplumun diğer unsurlarını etkilerse, bu unsurlar da sosyalist örgütü öyle etkilerler.

Sosyalist örgütün ortamı devrimci yönde etkileme ve geliştirme rolü, böylece ortamı belirleyici bir unsur olması, belli bir an ya da kısa bir devre için değil, fakat uzunca bir süreç göz önüne alındıkta doğrudur.

Sosyalist örgüt ve eylem meseleleri öteden beri ve bütün sosyalist partilerde tartışma konusu olmuştur. Tartışmalar, özellikle, seçimlere ve parlamentoya girip girmeme konusu etrafında cereyan etmiştir. Yukarda değinmiş olduğumuz gibi, bu tartışmayı da, memleketin içinde bulunduğu ortamın niteliğini (devrimci olup olmadığını) hesaba katmadan kesin ve mutlak bir sonuca bağlamak mümkün ve doğru değildir. Yani, mutlak olarak (herzaman ve heryerde) parlamenter mücadeleye girişmek doğrudur ya da yanlıştır denilemez. Ortamın imkânlarına bakmak lâzımdır.

Düzenin kökünden sallandığı,

– BU SUDA BİR SOĞUKLUK VAR

burjuvazinin acz içinde bulunduğu, buna karşı emekçi sınıfların harekete hazır ve öfkeli olduğu devrimci bir ortamda, elbette ki, parlamenter mücadelenin gereği yoktur ya da önemi çok azalmıştır. Bu durumda iktidar mücadelesi parlamento dışında cereyan eder. Bunu tekrar parlamento içine sokmak ya da sokulmasına razı olmak olmaz. Zaten, hiçbir toplum çözümleme imkânlarından yoksun olduğu bir meseleyi kendisine dava edinip ortaya da koymayacağından, böyle devrimci bir ortamda sosyalist örgüt de yeterince güçlü, yani gerekli eylemi yapabilecek durumda olur.

Yok eğer ortam devrimci bir nitelikte değilse, o zaman seçimlere ve parlamentoya girmek doğru olur. Böyle bir ortamda parlamenter mücadeleyi reddetmek, ne kadar parlak devrimci laflarla ifade edilirse edilsin, aslında devrimci olmayan bir harekettir. Çünkü, böylece sosyalist hareket ve örgütü işçi ve diğer emekçi sınıfları eğitip örgütlemek ve kitleleri ideolojisine kazanmak için geniş propoganda yapmak imkânlarından yoksun bırakılmış ve eylemsizliğe ve dolayısıyle çöküntüye ve yozlaşmaya mahkûm edilmiş olur.

Parlamenter mücadeleyi kabul etmenin sosyalist hareketi ve örgütü mevcut burjuva düzeninin bir parçası haline getirmek ve böylece onu ehlileştirmek ve kısırlaştırmak gibi bir tehlikesi bulunduğunda şüphe yoktur. Gerçekten, parlamenter mücadele, emekçi kütlelerde, sadece parlamentoda sağlanacak bir çoğunlukla sosyalist devrimin gerçekleştirilebileceği gibi bir kanaatin doğmasına sebep olabilir. Böyle olunca da, bütün gayretler bilinçli olsun bilinçsiz olsun Partiye oy sağlamak hedefine yönelebilir. Oysa, bilindiği gibi, bu koşullar altında sosyalist devrim (işçi ve emekçi sınıfların sosyalist iktidarı) sadece parlamentoda çoğunluk sağlanarak gerçekleştirilemez. Bu çoğunluğun, ayni zamanda, bilinçli oylara ve sağlam ve güçlü bir örgüte dayanması lâzımdır. *Aksi halde ne iktidarda kalınabilir, ne de iktidarda kalınsa bile, sosyalizmi inşa için gerekli işler yapılabilir.*

Hal böyle olunca, parlamenter mücadele yolundaki tuzaklara düşmemek için, bu tehlikeleri daima hatırda tutmak ve ona göre hareket etmek lâzımdır. Bir kere, sosyalizmin biliminden şaşmamak, ideolojik mücadeleyi daima canlı tutmak gerekir. Ayrıca, seçimler ve parlamento imkânları işçi ve emekçi sınıfların eğitim ve örgütlenmelerini hızlandırmak için kullanılmalıdır. Böyle yapılınca parlamenter mücadele devrimci bir biçim ve muhteva ile kullanılmış olur.

Türkiye bugün devrimci bir ortam içinde değildir. (İktisadi ve sosyal düzenin bu kadar bozuk olmasına rağmen devrimci bir ortam bulunmayışı, emekçi halkımızın politik bilinç seviyesinin henüz yeterli seviyeye çıkamamış olmasındandır.) Bu ortamda parlamenter mücadele sosyalist hareket için doğru bir eylem yoludur. Yeter ki bu yol devrimci bir biçimde kullanılsın.

Türkiye İşçi Partisi memleketimizin yegane sosyalist partisidir. Önümüzdeki seçim döneminde, emekçi halkımızı bilinçlendirmek ve örgütlemek yönünde Partimizin seçim mücadelesine var gücümüzle katılmak bütün partililer ve partisiz sosyalistler için bir görevdir. Hiçbir mülâhaza ile bu görev savsaklanamaz. Hele parlamenter mücadeleyi küçümsemekten ötürü bu görevden kaçınmak ucuz bir devrimcilik olur.

İŞGALLER, GREVLER ve ÖTESİ

ŞABAN ERİK

Geçtiğimiz günler içinde önemli işçi hareketleri oldu. Ücretlerini alamayan madencilerin Alpagut Linyit İşletmesini işgallerinden sonra, İstanbulda, Koç'un Demir Döküm Fabrikası işçiler tarafından işgal edildi. Koç'un fabrikasını kurtarmak (!) için, toplum polisi, pek yaman saldırılarda bulundu. Ancak, bu defa, Amerikan Singer Kumpanyasına sağladığı zaferi kazanamadı. Bu olayın dumanı tüterken, Eğerli Demir-Çelik Fabrikasında grev patlak verdi. Ve, gayet güçlü bir şekilde başlayan grev, hemen ertelendi.

FABRİKA İŞGALLERİ

Bir süreden beri, zaman zaman, işçiler tarafından fabrikalar işgal edilmektedir. Bu olaylar karşısında çıkarcılar ateş püskürmekte, resmi ilgililer devlet kuvvetleri seferber etmektedirler. Düzenin yapısı gereği, meselenin tezahürleri üzerine dikine dikine gidilmektedir de, nedenleri üzerinde hiç durulmamaktadır.

Bu işgal olaylarının sebebi sarı sendikacılıktır. Bugün Türkiyede işçi sendikacılığı, işçilerin hayrından çok, çıkarcı çevrelerin hesabına kullanılmak istenmektedir. Yani sendikacılığımız amacının aksine kullanılmak istenmektedir. Ve kullanılmamaktadır da... Bunun için sendikacılığımız tamamiyle ters bir doğrultuya oturtulmuştur.

Sendikacılarımız politikaya karışmazlar. Bu demektir ki, sendikacılarımız Türkiye'nin kaderiyle ilgilenmezler. Millet'in başına kimler gelir? memleket hangi hesaplarla, hangi niyetlerle yönetilir?. bunu hiç düşünmezler. Dilerseniz, işçilerin sosyal ve ekonomik durumlarını düzeltmekten söz ederler. Ama, eylemde buna dik karşı dururlar. Sosyal ve ekonomik meseleler politik kararlarla çözülür. İşçi, politikaya girip, politik karar mevkiine gelmeden, sosyal ve ekonomik meselelere, kendi açısından, nasıl çözüm yolu bulacaktır?.. Mümkün mü bu?

Öte yandan sarı sendikacılık alabildiğine desteklenmektedir. Bilindiği üzere, sarı sendikalar, düpedüz, işçileri satmak üzere kurulurlar. Bunlar, hem ciddi sendikacılığın gelişmesine engel olurlar ve hem de işçileri, yer yer, işverenlere satarlar. Bundan, ucuz sözleşmelerle işçileri bağladıkları için, patronlar kârlı çıkarlar. Aynı zamanda, sendikacı diye ortaya çıkan aşağılık kişiler ve bu fırıldağın döndürülmesine önayak olan bazı işveren vekilleri de iyi paralar vururlar.

Derken, satıldıklarının farkına varan işçiler, sendika diye bağlandıkları ihanet yuvalarından sıyrılmak isterler. Ama onları kapana kıstıranlar, buna meydan vermemek için her şeyi yaparlar. Özellikle, işçilere önderlik edenleri işten atarlar. İş buraya varınca, mesele can pazarına biner ve işgal hareketleri başlar.

İşte fabrika işgallerini doğuran sebepler bunlardır. Ama bunu kimseye dinletemezsiniz. Sömürü düzeninin gereği, işçiler, meseleleri çözülerek değil, ezilerek, aldatılarak, korkutularak, sindirilerek, susturularak idare edileceklerdir. Onun için; polis, jandarma, job, gaz bombası, falaka, zindan...

Vakti zamanında krallar tahta çıktıklarında genellikle şöyle derlermiş : «Arazi sahiplerinin mülk ve malikânelerini tamamen korumak, köylüleri mecbur oldukları itaat içinde tutmak emelindeyiz...» Bugün Türkiye'yi idare edenler de, tıpkı kral kafasına göre hareket etmektedirler. Köylüler toprakları mı işgal ediyorlar, yerlerinde tepiniyorlar.. işçiler fabrikaları mı işgal ediyorlar, hep oturup hop kalkıyorlar. Çünkü Türkiye'yi yönetmekten maksatları : Ağaların, beylerin, bezirganların, tefecilerin çıkarlarını tamamen korumak, işçileri ve köylüleri mecbur oldukları (!) itaat içinde tutmaktır.

Bu sökmeyecektir artık. Halk soygunculuğunun sonu geldi. Kralların taçları nasıl yere çalındıysa, çıkarcıların soygun hesapları da öylesine yere çalınacaktır. Çıkarcılar, bundan öte, işçilere ve köylülere vurdukça kendileri çökeceklerdir. Bu, böylece biline.

DEMİR-ÇELİK İŞÇİLERİNİN GREVİ

275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve lokavt kanunu'nun 21. maddesi : «Karar verilmiş veya başlamış olan kanuni bir grev veya lokavt, memleket sağlığını veya milli güvenliği bozucu nitelikte ise, Bakanlar Kurulu, bu uyuşmazlıkta, grev veya lokavtı bir kararname ile en çok otuz gün süreyle erteleyebilir...» der.

Eğerli Demir - Çelik grevi, bir ay süreyle, buna göre ertelenmiştir. Grev, milli güvenliği bozucu nitelikte görülmüştür.

Bu meselede Bakanlar Kurulu kararı tamamiyle haksız ve yersizdir. Eğri oturup doğru konuşalım, bu işin milli güvenlikle hiç bir ilgisi yoktur. Ama, ille de istenirse, çok zorlama bir şekilde ilgi kurulabilir. Meselâ ördek hikâyesinde olduğu gibi.

Ciddi olalım, burada esas olan şey, hareketin asıl mahiyetidir. Grev bir takım sıkıntılar yaratıyorsa, bu, işçilerin yaptığı işin değerini açığa vurur. Çare, bu noktadan giderek grevi durdurmak değil, işçilerin haklarını teslim etmektir.

Grevden maksat, işvereni zora düşürerek işçilerin şartlarını kabul ettirmektir. Mesele bu olduğu halde, bir grevde zora düşürülen işveren, hükümetin grevi ertelemesiyle, zordan kurtarılırsa grevin zerrece anlamı kalmaz. Bu böyle olunca da Anayasanın 47. maddesi hiç'e sayılmış olur. Grev kanunu'nun 21. maddesi, Anayasanın 47. maddesini ortadan kaldırıcı şekilde kullanılırsa gerçekte sendikacılık inkâr edilmiş olur.

Anayasa'nın 47. maddesi : «İşçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler...» der.

Sendikaların asıl görevi, memleket idaresinde, işçileri hükümran yapmaktır. Böylece, tüm işçiler, tüm emekçiler için namuslu bir düzen kurmaktır. Giderek, bütün sosyal ve ekonomik meseleleri temelden halletmektir. Oysa bizim sendikacılarımız, tekrar tekrar belirttiğimiz gibi, sadece kuru sözleşmelerle işçilerin çalışma ve yaşama şartlarını düzeltmeğe uğraşmaktadırlar.

Şimdi meseleyi bu hikâye içinde ele alalım. Sendikalar, işçilerin isteklerini ancak sözleşme şartları olarak ileri sürebilirler. Şartlar işverenler tarafından kabul edilmezse işçilerin grev hakkı doğar. Ki,

özellikle işverenlerin kabul etmediği şartlar, daima, işçilerin asıl kabul ettirmek istediği şartlardır.

Bir sendika, Anayasa'nın 47. maddesine göre işçilerin durumlarını düzeltmek için, sözleşme yapmak istiyor; işveren sendikanın isteklerine uymuyor, grev patlak veriyor... Grevde kim dayanırsa o kazanır. Yani işçi dayanamazsa işveren kazanır, işveren dayanamazsa işçi kazanır. Ama gelin görün ki, işverenin zora düştüğü bir sırada hükümet araya giriyor, bir gerekçe yakıştırıp, grevi erteliyor. Böylece ne oluyor? İşveren grev karşısında düştüğü zor durumdan kurtarılmış oluyor. Oysa grevin amacı işvereni zora düşürüp şartları kabul ettirmekti. Bu böyle olunca işvereni zora düşürmek mümkün değildir. O zaman da sözleşme şartlarını kabul ettirmek mümkün değildir. Bu olmayınca işçiye faydalı olmak mümkün değildir. İşçiye faydalı olmayınca da sendikanın gereği ne?...

Kaldı ki, 275 sayılı kanun'un 21. maddesine göre, Bakanlar Kurulu, grev erteleme süresini üç ay'a kadar uzatabilir. Yeter ki, sendikaların müracaatları üzerine, Danıştay, erteleme hakkında iptâl kararı vermesin... Artık bu üç ay içinde işleri gereğince ayarlamak ya da militan işçilerin veya sendikaların icabına bakmak mümkündür.

Bizde zaten işçilere grev hakkı gayet kısıntılı bir şekilde tanınmıştır. Meselâ dayanışma ve genel grev hakları yoktur. Oysa bugün genel grev hakkı olsa, bilinçli sendikacılık hareketleriyle, memleketin kaderine hükmedenler, herhalde, halk yararına bazı işler yapmağa zorlanabilir. Ama bu yok. Türkiye işçisinin sadece sözleşme yapmak ve sözleşme şartlarını uygulatmak için grev yapmak imkânı vardır. Onun da böylesine kararlarla engellenmesi meselenin üzerine tuz-biber ekiyor.

Burada, yeri gelmişken, millî güvenlik konusuna değinmek isteriz. Bir ülkenin millî güvenliğini gereğince sağlayabilmesi için kalkınabilmiş olması şarttır. Bunu sağlayamamış bir ülkenin millî güvenliği istendiğince olamaz. Sonra millî güvenlik, millî bağımsızlıkla kenetlidir. Millî bağımsızlığımızı nasıl ve kimlerin hesabına yitirdiğimiz ise ortadadır.

Şu halde Türkiyemizin millî güvenliği için asıl tehlike, tutucu unsurlardır. Memleketin ve milletin gelişmesini, kendi pis çıkarları uğruna, engelleyip Türkiye'yi zayıf ve yoksul bir ülke halinde tutanlardır. Gerçekte, Türkiyenin millî güvenliği için, ülkemizi bunların iğrenç pençelerinden kurtarmak gerekir.

Dönelim sendikacılık bahsine. Dar çerçevede sendikal faaliyetlerle işçi sınıfının meseleleri halledilemez. Hele bizim gibi geri kalmış bir ülkede... İşçi sınıfının meseleleri, bütün yurt meselelerine ve hatta dünya meselelerine bağlıdır. Onun için sendikacılar yurt ve dünya sorunlarını temelden ele almak zorundadırlar.

Sendikacı olarak bugün ne yaparız? İşçiler için sözleşmeler yaparız. Ne sağlar bu? Beş-on kuruş zam. Ama arkadan pahalılık işçinin elinden kapar bunu. Ne olur? Hiç! Sıfıra sıfır elde var sıfır olur. Hesaplar ortada; ücret artışları fiyat artışlarının gerisinde kalıyor. Ayrıca, millî gelir dağılımındaki korkunç adaletsizlik günden güne büyüyor. Sayın Prof. Kazgan, 17 Temmuz 1969 tarihli Cumhuriyet'te şöyle diyor : «... **Toplu sözleşme düzenine rağmen, reel ücret artışları kişi başına reel millî gelir artışlarını çok geriden izlemiştir : gelir bölüşümü ücretliler aleyhine dönmüştür.»**

Sonra, işçilerin bir kısmı sendikalı olamıyor. Dolayısile, sözleşme yapamıyor. Onların hali ne olacak? İşsizlerin hali ne olacak? Sanayileşme davası yerinde sayıyor. Tam istihdamı nasıl sağlayacağız? Tam istihdamı sağlamadan Türkiyenin hali ne olacak? İşte böyle kötü olacak. Bu gidişle daha da kötü olacak. Öyleyse işçilerin hali ne olacak? Bakınız, bir çemberin içindeyiz. İşçi sınıfının geleceği için bu çemberi kırmak zaruridir.

İŞÇİLERİN KURTULUŞ YOLU

Sendikalar işçi sınıfının mücadele örgütleridir. Sendikacılar, işçi sınıfını kurtuluşa götüren önderler olmak zorundadırlar. İşçi sınıfına vurucu ve keskin bir mücadele yaraşır, yalanlara, soygunlara dayanan bu çıkar düzenini taaa kökten sallayan.. taaa temelden çökerten bir mücadele... Bilelim ki, işçiler, bilince ve cesarete dayanan bir mücadele içinde, haksızlıklara karşı dikildikçe dünya biçime girecektir.

İşçilerin kurtuluş yolu sosyalizmdir. Kapitalizm işçilere karşı olan bir düzendir. Bu düzenin içinde kalarak işçileri kurtarmağa çalışmak, yangının içinde durup ateşten korunmağa benzer. Kapitalizm insanlık dışı düzendir. Çünkü insan haklarını gaspetmek esası üzerine kurulmuştur. Nasıl bundan önce kölelik ve derebeylik düzenleri, insanlıkla bağdaşmadığı için, yıkılıp gitmişse, bugün işçileri ve diğer bütün emekçileri soyup soğana çeviren kapitalist düzen de yerin dibine geçecektir. Bu, tarihin emridir.

İşte bundan sonra insanlık sevgisi ve insanlık saygısı üzerine kurulan sosyalist düzen gelecektir. Bu düzende; her türlü yalan - dolan, her türlü hile - hurda, her türlü çalma - çırpma ortadan kalkacaktır. İşte o zaman emek en yüce değer mertebesine çıkacaktır. İşte *o zaman* çalışanlar, çalışmalarının hayrını görecekler ve insanlıklarını kazanacaklardır.

Bugün kendi dümenlerini kuranlar, kör çıkarları uğruna, insanların bu aşamaya gelmelerini engellemeğe çalışmaktadırlar. Halkları yer yer bu aşamaya götürecek olan işçileri türlü namussuzluklarla uyutmaktadırlar. Onları temel meselelerden ve memleket idaresinden uzak kılmaktadırlar. Kendi soygunlarını devam ettirmek için, politikayı sadece kendi inhisarlarında tutmak istemektedirler. Çünkü işçiler ve köylüler, eylem plânında, siyasete girecek olurlarsa kendilerine karşı oynanan oyunları göreceklerdir. Böylece, memleketin üzerine çöreklenen soygun şebekesine karşı çıkacaklardır. Ağaların, beylerin, bezirgânların, tefecilerin, bizi soyabilmeleri için, bize hükmedecek durumda olmaları lâzımdır. Bunun için de bizi cehaletin koyu karanlığı içinde tutmaları lâzımdır. Kendi hesaplarına gelen şeylerin doğru, bizim hesabımıza gelen şeylerin yanlış olduğunu bizim kafalarımıza yerleştirmeleri lâzımdır.

Bugün, Türkiye işçileri olarak, bize karşı bu oyun oynanmaktadır. Çıkarcılar, işçileri ağzı var dili yok pısırık insan yığını yapmak; işçi sınıfını, koyun sürüsü gibi, çoban Sülülerin önüne katmak hesapları içindedirler. Bu hesaplar şimdilik büyük ölçüde tutmaktadır da.

«Sendikalar politikaya karışmazlar. sendikalar sınıf mücadelesi yapmazlar...» lâfları, sendikacılarımızın dillerine yapışmıştır. Çıkarcıların tuzağıdır bu! Bu tuzağa düşüldü. Adeta bile bile düşüldü. Sen*dika, sınıf mücadelesinin bir aracıdır.* Sendika bu değilse, işçi sınıfı açısından, hiç bir şey değildir. Sendika, düpedüz, bir sınıf cemiyetidir. Adı üstünde : «İşçi sendikası». İşçi - patron sendikası değil. Nitekim, «sınıf esasına göre cemiyet kurulamaz» denilen günlerde sendika kurulamamıştır.

Sendika, sömürüyü ortadan kaldırmak görevindedir. Bunun için *sömürü düzeni*ne, her yönden, amansız şekilde, karşı çıkmak görevindedir. Bu görevin aslı sınıf mücadelesidir : ezilenleri kurtarmak!... Bir sendikacı için buna karşı çıkmak, görevini inkâr etmektir.. sınıfına ihanet etmektir... Bunun ayıbı ve günahı çok büyüktür. Türkiye işçileri olarak bize düşen şey, bu tuzaktan sıyrılmaktır. Tüm işçilerin, tüm köylülerin kurtuluş davasına *dört elle sarılmaktır.*

İşçinin gerçek kurtarıcısı, gerçek kılavuzu, gerçek kudreti sınıf bilincidir. Halk soyguncuları ve onların uşakları, işte bunun için işçilerin sınıf bilincine varmalarını istemezler. Bunu engellemek için etmediklerini bırakmazlar. İğrenç yalanlara, iğrenç oyunlara başvururlar. Artık bu gerçeği görüp anlamalıyız. Büyük kudretimizi takınmalıyız.

Ey, işçiler! ey, kardeşler! ey, arkadaşlar! uyanalım, kendi kurtuluşumuz kendi elimizdedir.

SEÇİMLER,

BEHİCE BORAN

Seçim dönemine girdiğimiz şu sıralarda sosyalizmin, işçi-emekçi sınıfları bilinçlendirip örgütleyerek, seçimler yoluyla gerçekleştirilip gerçekleştirilemiyeceği yine dolaylı dolaysız şekillerde tartışılan konu oldu.

Bir kez, seçimlerle iktidara gelmek sorununu, emekçi kitlelerin eğitilip, bilinçlendirilip örgütlenerek ülkenin politik hayatında etkin bir güç haline getirilmesi sorunundan kesinlikle ayırmak gerekir. Seçimlerle iktidarın alınıp alınamıyacağı, sosyalist hareket o duruma geldiğinde mevcut olacak iç ve dış şartlar durumuna (konjonktüre), sınıflararası güç dengesine bağlı olacaktır. Seçimleri kazanabilecek bir düzeye gelmiş bir sosyalist partiyi engelleyen bir iktidar, seçimleri ortadan kaldıran veya kısıtlıyan bir iktidar Anayasa dışına düşmüş, meşruiyetini yitirmiş bir iktidar durumuna düşer ve ona karşı direnmek hem anayasal, hem doğal bir hak, hatta ödev olur. Böyle bir durumda, kuvvetler dengesine göre ya egemen sınıflar ve iktidarı - Amerikanın da desteğiyle - Anayasa düzenini tüm kaldırır, terröre dayanan açık bir diktatörlüğe geçer, veya, işçi-emekçi sınıflar meşrûluğunu yitirmiş böyle bir iktidara ve onun anayasa dışı böyle bir teşebbüsüne karşı direnir ve hakkı olan iktidarı eline alır. Politik iktidar sorunu, fiili güç sorunudur. Türkiye'de bir gün şu veya bu şekli almış, açık terröre dayanan açık bir diktatörlük yönetimi yer alırsa, bunun vebali sadece sömürücü egemen sınıflarda ve ağababaları Amerika'da değil, işçi- emekçi sınıfları bilinçlendirip örgütleyerek, kolayca alt edilemez politik bir güç haline getirmemiş veya getirememiş sosyalistlerde de olacaktır.

Bugün Türkiye'de Anayasa çerçevesi içinde ve seçimler yoluyla iktidarı kazanabilmek için bir imkân ve ihtimal vardır. Bu imkân ve ihtimal - şartlara göre - gerçekleşir veya gerçekleşemez, o bir yana, bugün sosyalistlerin görevi ve ödevi bu imkânı sonuna kadar kullanmaktır. Ve son kertede iktidar sorunu nasıl çözülecek olursa olsun, bugün yapılacak iş, işçi-emekçi sınıfları eğitip, bilinçlendirmek, örgütlemek ve iktidar mücadelesine sokmaktır. Hiç bir mülâhaza ve gerekçe, sosyalistlerin görevinin bu olduğu yargısını cerhedemez, bu görevi yerine getirmekten geri durmayı haklı gösteremez. Türkiye'de biz sosyalistler bu işi başarabiliriz veya başaramayız, bunu zaman gösterir, ama başarmıya var gücümüzle çalışmak kaçınamıyacağımız bir ödevdir. Sosyalist teori ışığında somut durumların somut tahlilini yapmak ve buna göre işçi-emekçi sınıfların mücadelesini biçimlendirip sosyalizme yönelmek ; işte sosyalist eylem programı ve sosyalistlerin görevi!

Emekçi halk kitleleri ters şartlandırılmıştır, bilinçsizdir. Evet, büyük ölçüde böyledir. Ama gelişmiş kapitalist ülkelerde bizimkinden çok daha büyük sayılardaki, çok daha örgütlü ve çok daha bilinçli işçi sınıfları da hâlâ bütünüyle burjuva şartlandırılmalardan kurtulmuş değillerdir. Oy çoğunluğuna sahip oldukları halde hâlâ daha sosyalizmi gerçekleştirecek bir partiyi iktidara getirmemeleri, oylarını çeşitli burjuva partileri arasında dağıtmaları, burjuvazinin verdiği tavizlerle oyalanmaları bunun açık delilidir. Kitlelerin kendiliğinden sosyalist bilince erişmesi beklenmez. Burjuva şartlandırılmalarını değiştirmek, bilinçsizliği veya kapitalist düzenin sınırlarını aşmıyan bir sınıf bilincini, sosyalist bilince dönüştürmektir sosyalistlerin ve sosyalist partinin ödevi.

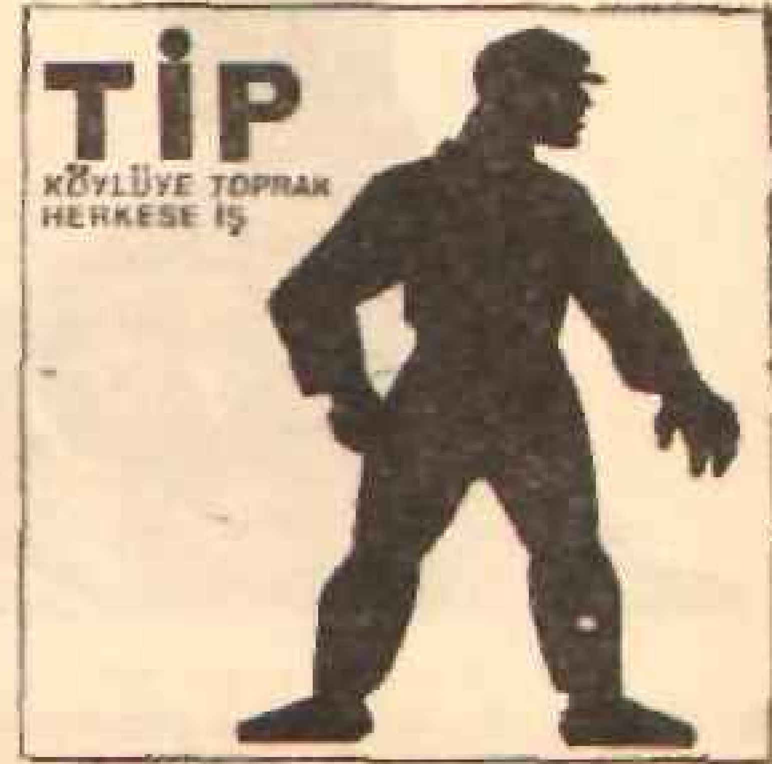
Toplumun gelişmesi, bu gelişmenin doğurduğu zıtlıklar, çelişkiler işçi-emekçi sınıflarda hoşnutsuzluklar, direnmeler yaratır. Özellikle işçi sınıfı örgütlü bir mücadele düzeyine girer. Bu, objektif şartlara bir tepki olarak işçi sınıfında ve öteki emekçi sınıflarda kendiliğinden beliren bir örgütlenme ve mücadeledir. Sosyalist eylem, işçi-emekçi sınıflarda kendiliğinden beliren bu bilinçlenme ve mücadeleyi, ona sosyalist teoriyi aşılıyarak, sosyalist bilince ve sosyalizm doğrultusunda bir mücadeleye dönüştürmektir. Tarihte ve bugün, teoride ve pratikte, sosyalist eylemin ve sosyalistlerin görevinin bundan başka bir şey olduğu görülmemiştir, yazılmamıştır, söylenmemiştir. İşçi-emekçi sınıflarda kendiliğinden beliren bilinçlenmenin ve mücadelenin yine kendiliğinden sosyalist bilince ve mücadeleye dönüşüceğini düşünmek ve beklemek, pasif, mekanik bir toplumsal determinizm anlayışıdır : bilimsel sosyalizme aykırıdır, yanlıştır. Kitlelerin şartlandırılmış olmaları, yeterince hızlı bilinçlenmemeleri gerekçesiyle işçi-emekçi sınıfları bilinçlendirip örgütlendirmek işinde ödev almamak, bu görevi küçümsemek, toplumda başka güçlere bel bağlamak da bilimsel sosyalizme aykırıdır, yanlıştır.

İşçi-emekçi sınıfları var gücümüzle bilinçlendirip örgütlemeye çalışmak zorunluğu ayrı şey, böyle bir çalışma sonucu sosyalist iktidarı fiilen gerçekleştirip gerçekleştiremiyeceğimiz ayrı şeydir. Birinci zorunluktan kendine sosyalist diyen hiç kimse kaçınamaz, hele sosyalist bir parti hiç. İkincisi, yukarıda işaret ettiğim gibi iç ve dış konjonktüre, sınıf güçleri dengesine bağlıdır. Ola ki işçi-emekçi sınıflar örgütlü etkin bir güç haline gelemeden toplumda başka güçler gidişe «Dur!» desin. Ola ki bu güçlerin iktidarı bugünküne kıyasla daha ileri, ülke için daha yararlı bir aşamaya yönelsin. Ama bu hiç bir zaman sosyalist devrim olmaz, ülke sorunlarına temel, sürekli çözümler getiremez. Daha önemlisi, her hangi bir iktidar mutlaka son tahlilde toplumdaki temel sınıflardan birine dayanacağından, her iki tarafı kollamak istese bile eğiliminin ağırlığı birine veya ötekine kayacağından, böyle bir «üçüncü gücün» yönetimi yer alacak olsa dahi, işçi- emekçi sınıfların küçümsenmiyecek ağırlıkta örgütlü bir güç haline getirilmiş olması o iktidarı da etkiliyecektir. Kaldı ki, bugünden işçi-emekçi sınıfları bilinçlendirip örgütlemek, politik mücadeleye sokmak eylemi ve görevi içine, müttefik ve yardımcı diğer sınıf ve tabakaları da işçi-emekçi sınıfların davâsına, sosyalizm davâsına kazanmak görevi ve zorunluğu da dahildir. Sosyalist hareket, teoride ve pratikte geliştiği ölçüde etkisini toplum çapında yayacak, nüfusun her kesimindeki insanları şu veya bu ölçüde ve şekilde etkileyecektir.

Kanaatimce bugün Türkiye'de sosyalist hareketin karşılaştığı ve çözmek zorunda olduğu ve fakat gereğince dikkate bile almadığı temel sorun, emekçi kitlelerin şartlandırılmış ve bilinçsiz durumda olmalarından ziyade, yukarıdan beri açıklamıya çalıştığım sosyalistlik görevini sosyalist aydınların ve sosyalist örgütün gereğince yerine getirmeyişleri, hatta bunu çözülecek bir sorun, başarılacak bir görev olarak tam anlamış ve benimsemiş olmamalarıdır. Büyük çoğunluğu okuma yazma bilmeyen, şartlandırılmış, bilinçlenmemiş dediğimiz işçi-emekçi sınıflar biz sosyalist aydınları ve sosyalist örgütü artık uyarması gereken bir mücadele, bir örgütlü girişim yeteneği göstermektedirler. Son ayların grevleri, işyeri ve ağa toprağı işgalleri bunun açık belirtileridir. Kitlelerde kendiliğinden belirip hızlanan bu bilinçlenme ve mücadeleyi sosyalist bilince ve sosyalizm için mücadeleye dönüştürme işini biz sosyalist aydınlar ve sosyalist örgüt gereğince başaramıyoruz. Başarmak şöyle dursun, henüz bunu temel bir sorun olarak dahi görmüş, kabul etmiş değiliz.

Sosyalist hareketin politik örgütü TİP,

SOSYALİZM ve PARTİ

başlangıçta, bilimsel sosyalizmin genel teorisi ve Türkiye şartlarının genel bilgisi ışığında sosyalist hareketin kalın çizgilerle genel rotasını ve programını ortaya koydu. Bu rota ve program geçerliydi. Başka yazılarımda belirttiğim nedenlerle*, TİP, sosyalist nitelikte bir örgütlenme ve sosyalist örgüt elemanları yetiştirme işini gereğince başaramadan ülke çapında, genişlemesine hızla büyüdü. Gerek toplumun objektif şartları, gerekse Partinin kendi sınırlı imkânları, parti örgütlerinin sosyalist niteliği üzerinde durup onu oluşturmak ve sosyalist militanlar yetiştirmek görevini başarmasını engelliyordu. Parti örgütlerinin sosyalist niteliği ve parti içi sosyalist eğitim üzerinde neden vaktiyle durmadınız, bunu yapmadınız? yollu suçlamalar diyalektik değil, metafizik bir düşünce ve anlayışın ifadeleridir. Çünkü sorunlar, somut zaman bölümlerinde somut durumların şart ve imkânlarına göre konulur ve çözülür ve bu çözüm bir süreçtir, zaman içinde oluşur. Örgütlerin sosyalist niteliği ve parti içi sosyalist eğitim, «Her hafta bir sosyalist roman, her ay sosyalist bir iktisat kitabı okumak» gibi yüzeysel ve gülünç önerilerin yerine getirilmesiyle başarılmaz. Bilimsel sosyalizm, toplumun bilimsel teorisi ve toplumu bilinçli müdahalelerle değiştirmek eylemi olduğuna göre, bir sosyalist partide eğitim, eylem içinde ve eyleme dönük olur. Bu eğitimde kitaplar yardımcı araçlardır, temel unsur değil. Eylemden kopuk kitabi bir eğitim, biçimsel (formel) bir eğitim olur; bilinçli sosyalist militanlar değil, sosyalist terimleri, basitleştirilip klişeleştirilmiş sosyalist ilkeleri dillerine pelesenk eden lafazanlar yetiştirir. Eylemin de iki yanı vardır : bir, sosyalist örgütlenme çalışmaları, iki, örgüt aracılığı ile işçi-emekçi kitleleri bilinçlendirmek ve politik mücadeleye sokmak (eylemin bu iki yanı elbette birbirine bağlıdır).

Genel sosyalist teori temeli üzerinde somut durumların somut incelenmesi ve araştırılmasıyla Türkiye'de sosyalist hareketin teorik çerçevesini geliştirmek, sosyalist örgütlenme ve eğitim, emekçi kitlelerin mücadelesinin yönetimi, birbiriyle ilişkin olarak bir bütün halinde düşünülüp programlaştırılacak ve yapılacak işlerdir. Bu da ilk adımda, yekten, tam ve mükemmel bir şekilde yapılamaz. Araştırma - inceleme- uygulamada deneme - alınan sonuçlar ışığında yeniden gözden geçirme süreci içinde zamanla oluşturulur.

TİP kuruluşundan sonra ilk dönemde işçi emekçi kitlelerde ve aydınlar ve gençlik kesimlerinde genel bir sosyalist birikim sağladı ve bir ölçüde de örgütlenmeyi başardı. Ve sosyalist hareketin kaba çizgileriyle genel rotasını ve programını ortaya koydu. TİP bu ilk dönemde başarılı oldu. Ama bir sosyalist Parti programını ve çalışmalarını dış ortamın değişme ve gelişmesine ve kendi iç gelişmesine ve gücüne göre daima yeniden ayarlar ve geliştirir. Bunu yapmaz da bir dönemde başarılı veya kaçınılmaz olan çalışma şekillerini, görüşleri, sloganları daha sonraki dönemde de tekrarlamak alışkanlığına düşerse, başarı başarısızlığa dönüşür. TİP şimdi, teoride ve pratikte, daha ileri bir aşamaya geçmek sorunu ve zorunluğu ile karşı karşıyadır. Program temel çerçevesi, ilkeleri, toplumsal sorunlara önerdiği çözümler itibarıyla geçerliliğini muhafaza etmektedir, ama bilimsel araştırma ve incelemelerle daha somut ve ayrıntılı bir düzeye getirilmesi gerekmektedir. Parti çalışmalarında da sosyalistliğe yaraşır davranış kaidelerinin ve biçimlerinin uygulanması, sosyalist nitelikte örgütlenme ve eğitimin bu dönemin baş sorunu olduğunun tanınması ve sorunun çözümü üzerinde çalışmaların yoğunlaşması artık kaçınılmaz bir zorunluktur. Sorunların çözülebilmesi için, ilkin, bu sorunların var olduğu, hem artık önemli bir şekilde karşımıza dikildiği, çözüm istediği kabul olunmak gerekir. Oysa bugün henüz bu dahi gerçekleşmiş değildir.

TİP'in ve genellikle Türkiye'de sosyalist akımın bugünkü durumu, *sosyalizmde teori ile pratiğin ayrılmaz olduğu doğrusunu* bir kez daha isbatlamaktadır. Evet, devrimci teori olmadan devrimci hareket olmaz, ama *sosyalist teori de somut olayların somut tahlili* ile belirlenip geliştirilir. Sosyalist teori, ne, başka ülkelerdeki uygulamalara dair *yazılanlardan acele ve yüzeysel yakıştırmalarla* Türkiye şartlarına aktarmalar yaparak meydana getirilebilir, ne de, dünyadaki teorik tartışmalardan hemen kesin sonuçlara atlamak, tüzüğün verdiği yetkilere dayanıp bunlar üzerine resen demeçler vermekle ve böylece Partiyi bağlamak yoluna gitmekle tesbit olunur. Türkiye azgelişmiş bir ülke olarak dünya çapında ünlü bilginlere pek sahip değilse de, bilimsel metodla ciddi çalışan, yetenekli genç bir kuşak yetişmiştir ve yetişmektedir. Partinin bir görevi de bu unsurları Parti'nin merkez ve il bilim ve araştırma kurullarında harekete geçirmek, araştırmalar, incelemeler yaptırmak ve Türkiye şartlarına uygun sosyalist teoriyi bu kurulların ve organların sorunları enine boyuna tartışması sonucu tesbit etmek, geliştirmektir. Program hazırlanırken bu yapılmıştır ve 1967-68 yılında merkez bürosu çok olumlu ve verimli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bugün için bu söylenemez.

TİP'in bugün bir tıkanıklık ve dağınıklık göstermesi, alması gereken aşamayı henüz alamaması TİP'ten ümit kesmek, işçi-emekçi sınıfları bilinçlendirmek, örgütlemek görevine boş vermek, bunu küçümsemek, hele bunu baltalamak için aslâ bir gerekçe olamaz. İşçi-emekçi sınıfların kendiliğinden bilinçlenmesini ve mücadelesini sosyalist bilince ve mücadeleye dönüştürmek işini ve bu amaçla da sosyalist teoriyi ve pratiği geliştirmek görevini ancak işçi-emekçi sınıfların sosyalist partisi yapar. İşçi sınıfı partisinin varlık nedeni budur. Bunun için de bütün sosyalistlerin ödevi partiyi bu görevini başaracak düzeye getirmeye çalışmaktır.

*Tüm dergisinin 1 ve 2. sayılarındaki yazılarım, Aralık, 1968.

24 AĞ

«Büyücünün Çırağı» bir çocuk masalıdır. Hikâye şöyle geçer :

...iyle, ünlü bir büyücü ve o büyücünün de ele avuca sığmaz bir çırağı varmış. Haylaz çırak, büyü hazırlayan ustasını gıptayla, ilgiyle seyreder durur, «Ah» dermiş, «Bir fırsatını bulup şu büyüleri ben de yapsam.»

...lerden bir gün, haylaz çırak, ustasının bir ara boş bulunmasından yararlanıp, etrafta ne bulduysa, ustasından nasıl görmüşse, herşeyi cadı kazanına doldurmuş. Ustasının az az koyduğunu yığmış da yığmış, ustasından duyduğu büyülü sözleri yalan yanlış, yarım yamalak mırıldanmış.

...k çırak, böylece, cehennem dünyasının bütün güçlerini ayağa kaldırmış; öylesine kaldırmış ki, dağlardan, tepelerden, bayırlardan seller kopup gelmiş. Küçük çırağın önce harekete geçirip sonra da kontrol edemez duruma düştüğü cehennem dünyasının güçleri, küçük çırağı, boyundan büyük işlere girişen delişmen çırağı, kaptığı gibi sürükleyip götürmüş. ●

...961 seçimlerinden sonra kurulan birin... ...alisyon hükümetinin programında grev ...oplu sözleşme tasarısına yer verilme... İşçi kuruluşları, bu savsaklayıcı tutu... ...rotesto için, çok sayıda ve değişik cins... ...yleme (1) giriştiler. Bu eylemlerin en ...ilerinden biri, belki de en önemlisi, ...ul İşçi Sendikaları Birliği'nin 31 Aralık ... tarihinde düzenlediği Saraçhane mi...di. 150 bin işçinin katıldığı bu mitingde sendikacılar, işçilerin tam desteğine sa...larak, hükümeti sert bir dille suçladılar. ...bunun dışında sessiz geçti çünkü, iş...ıfı, o zaman, büyük ölçüde **«kendiliğin... sınıf»**tı; örgütlenme ve grev hakkının ... yılı kendisinden esirgenmiş olması yü...n, bir türlü, **«kendisi için sınıf»** duru... gelememişti; bilinçsizdi, uysaldı, işve... ve işveren yanlısı sendikacıların deyi... **«itaatkâr ve hürmetkâr»**dı.

...ıl 1969...

...ürkiye işçisi, kendi siyasal örgütünü ... kurmuş, grev ve lokavt kanununun ...lüğe girdiği tarihten bu yana (2) 400'ü ... grev uygulamış, Türk-İş'in partilerüstü ...kacılık anlayışına (3) tepki olarak si... ve ekonomik mücadeleyi birleştirmeye ... grevinde iki ölü vermiş, Mannesman-Sümerbank greviyle Derby, Singer ve Silahtarağa Demir-Döküm işgallerinde devletin güvenlik kuvvetleriyle çatışmış, işletme yönetimine el koyup üretimi sürdürdüğü (hatta **yüzde elli oranında artırdığı)** bir Alpagut Linyitleri denemesi geçirmiştir. Özetlersek, Türkiye işçisi, 1961 yılının Türkiye işçisi değildir, hızlı bir oluşum içindedir, **«kendiliğinden sınıf» olmaktan çıkıp «kendisi için sınıf» olma çizgisine girmiştir.** Gazetelere bakınız : Türkiye'nin hemen her yerinde, hemen her gün, örgütlerin kontrolunu aşan işçi hareketleri patlak vermektedir.

24 Ağustos 1969...

Kuruluşundan bu yana partilerüstü bir politika gütmüş bulunan ve işçileri siyaset alanından uzak tutmada egemen sınıflarla sanki yarış eden Türk-İş, **işçi emeklilik tasarısının çıkarılmayışını protesto için,** Ankara'da büyük bir miting düzenlemiştir. Bu olayın anlamı nedir? Türk-İş yöneticileri yüz seksen derecelik görünen bu dönüşü yapmaya neden gerek duymuşlardır? Bu miting işçi sınıfının gelişme çizgisini ne yönde etkileyecektir? Bütün bu soruları sağlıklı bir biçimde cevaplayabilmek için geriye gitmek, işçi sı...

1 TARİHSEL GELİŞİM

Çıkarlarını Avrupay'la ticaret ilişkilerinin artarak sürdürülmesinde bulan Osmanlı ekonomisinin egemen sınıfları (4), ülkedeki üretim faaliyetini, ülke içi taleplere (yani sağlıklı bir sanayileşmenin gereksemelerine) değil, ülke dışı taleplere (yani kapitalist Avrupa'nın ham madde gereksemelerine) göre ayarlamışlardı. Bunun sonucunda, üretim ilişkilerinin kapitalistleşmesi **ursal** bir gelişme göstermiş, kapitalist ilişkiler ekonominin Avrupa pazarlarıyla doğrudan bağlantısı bulunan sektörlerinde öncelikle oluşmağa başlamış, Osmanlı İmparatorluğu emperyalizmin yörüngesine girdiği ölçüde kapitalistleşen bir toplum haline gelmiştir. Bu kapitalistleşme süreci içinde, Türkiye işçi sınıfı, sırasıyla, I. **tarım kesiminde, II. madencilik kesiminde, III. pazarlar arasında bağlantı kuran demiryollarında, IV. rekabet yüzünden ölen yapımcılığı kurtarmak için devlet eliyle kurulmasına çalışılan fabrikalarda** doğmuştur. Toplumsal yapının yukarıda tanımladığımız hastalıklı ve eğreti niteliği yüzünden, işçi sınıfı gibi, ilk işçi hareketleri de dağınıktır (5).

İşçi sınıfının ilk resmi örgütü **Ameleperver Cemiyeti** (1871), belgelenmiş ilk eylem de **Kasımpaşa Tersanesi grevidir** (1872). İkinci Meşrûtiyet'in ilânına (1908) kadar uzanan 36 yıllık dönemde 25 grev uygulanmış, Meşrûtiyet'i izleyen Ağustos ve Eylül aylarında da ülkenin hemen her köşesinde sayıları 27'yi bulan grevler patlak vermiştir. Toplumsal yapının eğretiliğinden doğan dağınıklığına rağmen varlığını ve gücünü duyuran işçi sınıfının eylem çizgisini saptırmak için, İttihatçılar, 25 Eylül 1908 tarihinde, **Tatil-i Eşgal Kanun-u Muvakkati**'sini tezgâhlamışlar ve grevi yasaklayan bu kanun, on ay sonra, 31 Mart olayı bahane edilerek yürürlüğe konmuştur. Ne var ki, Tatil-i Eşgal Kanunu işçi hareketlerini durduramamış, bir yandan 1910 yılında **Osmanlı Sosyalist Fırkası** kurulurken, öte yandan, 1914 yılına kadar, ülkenin yine hemen her yanında 22 grev uygulanmıştır. İttihatçıların 1913 darbesiyle işçi kuruluşlarına karşı girişilen saldırılar şiddetlendirilmiş, uygulanan baskı tedbirleriyle işçi hareketleri Kurtuluş Savaşı yıllarına kadar durdurulmuştur.

Kurtuluş Savaşı yıllarında (1919-1923) yabancı sermayeli kuruluşlarda 19 grev uygulayan, İzmir'in işgalini protesto için İstanbul hükümetinin gözü önünde dev bir miting düzenleyen (30 Mayıs 1919) Türkiye işçisi, Kurtuluş Savaşı sonrasında da, yabancı ser...

USTOS ve «BÜYÜCÜ ÇIRAKLARI»

kullanmıştır. Sözde-başka amaçlarla çıkarılan **Takrir-i Sükûn Kanunu** (4 Mart 1925) işçi kuruluşlarını da kapsayacak şekilde uygulanmış, nihayet, 1928 yılında, Şark Şimendiferleri ve İstanbul Tramvay Şirketi işçilerinin greve gitmeleri üzerine, elli yılı aşan bir mücadeleden sonra devrimci raya oturmuş bulunan bütün işçi kuruluşları kapatılmıştır.

2 PARTİLERÜSTÜ SENDİKACILIK

Uzun yıllar CHP çatısı altında süregiden sınıf çatışması, **Terakkiperver Fırka** ve **Serbest Fırka** danışıklı-döğüşlerinden sonra ilk kez, 1946 yılının bilinen ortamında, bu çatının dışına taştı. Demokrat Parti kurulmuş, **«çok-partili demokrasi»** denemesine geçilmişti.

Baskı tedbirleriyle bilinçlenme çizgisi saptırılan fakat izlenen makineleşme politikasıyla sayıca artmasına yol açılan işçi sınıfı, böylesine bir ortamda, uzun süre örgütsüz bırakılamazdı. Gelgelelim, işçi sınıfının, siyasal alana kendi siyasal örgütüyle çıkması da biçimsel demokrasinin «oyun kuralları»na uygun düşmezdi. İşçi sınıfını yalnızca baskı tedbirleriyle susta tutmak giderek imkânsızlaştığına göre, işçilere bir yandan örgütlenme hakkını tanırken, öte yandan da burjuvazinin dümen suyunda tutma yollarını bulmak gerekiyordu. Burjuvaziyi kara kara düşündüren bu sorunun cevabı, **partilerüstü sendikacılık** denen hilkat garibesi oldu. 10 Haziran 1946 tarihinde **«sınıf esasına dayanan cemiyet kurma yasağı»** kaldırılıyor, 18 Haziran 1946 tarihinde yürürlüğe giren **Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun**'la sosyalist bir partiyi barındırmayan bir «çok-partili» döneme giriliyordu.

Bir başka adıyla **«sol dışındaki bütün partilere yaltaklanma politikası»** demek olan partilerüstü sendikacılık, 1960 öncesi döneminde, işçi sınıfını kendi doğal ideolojisine yabancılaştırmada son derece etkili bir silah olarak kullanılmıştır. Bu araç öylesine etkili olmuştur ki, 1969 Türkiye'sinde, **nesnel olarak** en devrimci çizgiye varan işçi hareketlerinde bile, **ekonomizm**'in ideolojik kalıntıları egemen olabilmektedir.

3 1961 SONRASI GELİŞMELER

1961 Anayasası, Türkiye işçi sınıfına, grev hakkıyla birlikte, serbestçe örgütlenme ve ideolojisini yayma özgürlüğünü de getirmiştir. Bu ortamda ve 1961 yılında, «bilinçsiz bir sürecin bilinçli bir yankısı» olarak **Türkiye İşçi Partisi** kurulmuş; altı yıl sonra da, kuruluşundanberi Amerikalı uzmanların yardımıyla Türk-İş tarafından izlenen partilerüstü politikaya bir tepki olarak, **Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu** doğmuştur. Sendikacılık hareketinin Türk-İş ve DİSK etrafında ikileşmesi, bir bakıma, partilerüstü sendikacılık anlayışının işçi sınıfını burjuvazinin dümen suyunda tutmaktan başka hiçbir amaca hizmet etmediğinin işçilerce anlaşılmaya başlanmasıdır.

Toplumdaki çelişkilerin hızla keskinleştiği, ekonomik buhranın alabildiğine derinleştiği, işçi *sınıfını temsil eden ya da ettiğini* söyleyen örgütlerin işçi hareketleri üzerindeki kontrolunu artık iyiden iyiye yitirdiği günümüzde, partilerüstü sendikacılık iflâs etmiştir. Bu iflâsı ilk gören ve gerekli tedbirleri *almakta gecikmeyen burjuvazi olmuştur.* Burjuvazi, işçi kuruluşlarının politikaya karışmamaları gerektiği yönündeki sloganları bir kenara itmiş, 1964 yılından bu yana, hemen her işyerinde çıkarlraına ters düşen *sendikalara karşı «sarı sendikalar» kurdura*rak işçi hareketini bölme yolunu seçmiştir. Bir yandan 1968 Kozlu grevi, öte yandan Derby ve Silahtarağa olayları, bu yolun da burjuvazi için çıkmaz yol olduğunu ortaya *koymuştur. Her işçi hareketinden sonra «top*lumsal barışı sağlaması» için burjuvazinin başvurduğu bir **arabulucu** durumuna gelen ve böylece işveren-yanlısı sendikacılıkla iyiden iyiye özdeşleşen Türk-İş, değişen koşul*lara ayak uydurabilme debelenişi* içindedir. DİSK ise partilerüstü sendikacılık anlayışına sözde kalan bir tepki olmaktan öteye geçememiş; eski uygulamanın örgüt yapısını, mücadele silâhlarını vb. olduğu gibi alarak kullanabileceğini *sanmıştır. Bu niteliğiyle* DİSK, çıkış noktasının bütün sağlamlığına rağmen, işbirlikçi bir sendikacılık anlayışının **devrimci bir karbon kopyası** olmaktan öteye geçememiştir.

—

DİSK'in işçi hareketlerine önderlik eder göründüğü fakat gerçekte spontane işçi hareketlerinin DİSK'e önderlik ettiği, Türk-İş'in elden kaçırmak üzere olduğu dizginleri yakalamaya çabaladığı ve **en önemlisi,** burjuvazinin, işçi sınıfını susta tutmak için yeni silâhlar aradığı bir döneme girmiş bulunuyoruz. Böylesine bir ortamda, Türk-İş, büyük işçi kitlelerini, Saraçhane mitinginden bu yana ilk kez sokağa indirmektedir. Akla gelen soru şudur : NEDEN?

4 24 AĞUSTOS MİTİNGİ

KURTHAN FİŞEK

Türk-İş yöneticileri arasında, işçileri, tanrılara kurban etmek isteyen «rahip Gepon»lar bulunabilir. Yine Türk-İş yöneticileri arasında samimî olarak Türk-İş'e bir çekidüzen verilmesi gerektiğine inananlar olabilir. Görüşümüz odur ki, egemen unsur, bunlardan hiçbirisi değildir. Türk-İş yöneticileri, bugün, tabanın baskısını olanca ağırlığıyla duymaktadırlar. Türk-İş yöneticileri, işçi emeklilik tasarısının geciktirilmesini bahane edip işçileri sokağa çıkararak baskıyı hafifletebileceklerini sanmaktadırlar. Bu hesaplarının tutmayacağı açıkça ortadadır. Türk-İş yöneticileri, bugün, haylaz «büyücü çırağı»nın durumuna düşmüşlerdir. İşçiyi sokağa çıkarmasalar «kurtuluş kapısını kendi elimizle mi örttük?» diye meraktan çatlayacaklar, işçiyi sokağa çıkarsalar bir daha kontrol edemeyeceklerdir. Ne olursa olsun, 24 Ağustos mitingi, Türk-İş tarafından temsil edilen bir anlayış için sonun başlangıcıdır.

Türk-İş'in düzenlediği 24 Ağustos mitingi, Türk-İş'e rağmen, devrimci bir harekettir. DİSK bu hareketi desteklemek, fakat aynı zamanda bu hareketin Türk-İş için bir sonun başlangıcı olduğunu görerek bu hare*kete sahip çıkmak* **zorundadır.** Aksi *takdirde,* DİSK'in de sonu, Türk-İş'in sonundan pek de farklı olmayacaktır.

(1) Sayıları 176'yı bulan, sakal grevinden gösteri yürüyüşüne kadar değişik eylem biçimlerini içeren bu hareketler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Fişek, **Devlete Karşı Grevlerin Kritik Tahlili,** SBF yayınları, Ankara, 1969, s. 55-58.

(2) *15 Temmuz 1963.*

(3) Partilerüstü sednikacılık deyiminden anlaşılması gereken, işçi kuruluşlarının, işçi sınıfının siyasal örgütü dışındaki bütün burjuva partileriyle düşüp kalkmasıdır.

(4) Avrupa'ya ihraç edilecek ham maddenin kaynaklarını kontrolunda bulunduran **toprak sahipleri** (tımarlı beyler ve mültezimler) ile Osmanlı İmparatorluğunun ham madde kaynaklarını Avrupa piyasalarına bağlayan **aracı burjuvazi,** bir yandan ekonominin egemen sınıfları, öte yandan emperyalizmin doğal müttefikleri durumundadırlar.

(5) Osmanlı İmparatorluğu'nun kapitalistleşmesi süreci ve bu süreç içinde işçi sınıfının doğuş ve gelişimi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Fişek, **Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi ve İşçi Sınıfı,** Doğan Yayınevi, Ankara, 1969, 115 s.

Devrim ve Karşı Devrim (4)

- KEMALİSTLER BİLİYORLAR MIYDI BİLMİYORLAR MIYDI? -

MEHMET SELİK

«Toprak reformu demokratik devrimin ilk ve en önemli görevidir.» M. Belli

Mihri Belli, toprak reformunun demokratik devrimin *ilk ve en önemli görevi olduğunu* belirttikten sonra, Kemalistlerin bu görevi niçin yerine getirmediklerini sormakta ve bu soruya cevap olarak başlıca üç faktörün onların toprak reformu yapmayı düşünmelerine engel olduğunu söylemektedir. Bu üç faktör sırasıyla Cumhuriyetin *ilk yıllarında toprağımıza* oranla nüfusumuzun kıt oluşu, iki savaş arası dönemde buğday fiatının dünya piyasasında (ve Türkiye'de) düşük olması ve adli mekanizmanın işleyişindeki yavaşlıktır. Bunun sonucu olarak, «Tabanda bir toprak susuzluğu... bir köylü direnmesi» *yoktu. Belli'ye göre diğer bir* faktör, Kemalistlerin «iktisat bilmemeleri» idi.

Bu iddiaları aynı sıra ile ele alalım.

Birinci olarak, Cumhuriyetin hatta ilk yıllarında dahi bir «toprak susuzluğu», bir «toprak açlığı», daha doğrusu bir «*toprak meselesi*» *olmadığı* doğru mudur? Doğru değil ise, Kemalistlerin mi bunun farkında olmadıkları doğrudur?

Daha *Cumhuriyet ilân edil*mezden önce, 1921 yılında, Kemalistlerin başı Mustafa Kemal, iddia edilenin aksine, bir topraksız köylü ve toprak meselesinin olduğunun farkındaydı. Şu sözleri bunu açıkca göstermektedir : «Çiftçiye toprak vermek de hükûmetin her vakit yapması gereken *bir* iştir. Çalışan Türk köylüsüne işleyebileceği kadar toprak sağlamak, ülkenin üretimini zenginleştirecek başlıca çarelerdendir.»

Mustafa Kemal'in burada toprak meselesini bir «reform» meselesi olarak görmediği apaçıktır. Bununla beraber, bir topraksız ve az topraklı köylü meselesi olduğununda farkındadır. Toprak meselesini bu anlayış tarzı sadece o yıllara mahsus bir hal de değildi. Kemalistlerin, yalnız Cumhuriyetin ilk yıllarında değil, bütün iktidarları boyunca, «toprak reformu» adına layık bir ekonomik - toplumsal dönüşüm hareketini hiç bir zaman düşünmediklerinin, kendilerine dert edinmediklerinin bütün tutum, eylem ve beyanlarıyla ortaya çıkmış, bugün artık iyice bilinen bir vakıadır. İsmet Paşa bunu 1929 yılında şu sözleri ile, hiçbir şüpheye yer bırakmıyacak şekilde pek güzel ifade etmiştir :

«Evvelâ vatandaşlara arazi dağıtılmasından bahsedeceğim. İşledikleri arazi kendi malları olmayan vatandaşları toprak sahibi yapmak için bu sene bazı *Şark vilâyetlerimizden* işe başladık. Birinci Umumi Müfettişlik dahilinde şimdiye kadar hazineye ait araziden 90 bin dönüm toprak dağıttık.

«Ayrıca istimlak ederek ve bedelini peşin ödeyerek 20 bin dönüme yakın arazi verdik. Bundan mada garp vilâyetleri*mizde hazineye ait olan* veya satın aldığımız bazı çiftlikleri köylüye maletmeye muvaffak olduk. Bizim bu işi mesleğimiz; topraksız köylüye kendi malı yapacağımız tarlasında çalışmak imkânını hazırlamaktır.

«Bunun haricinde büyük çift*lik işletmekte olan gayret* ve servet sahiplerine dokunmak şöyle dursun aksine olarak bunların da eyi çalıştıklarını ve kazandıklarını görmekten memnun oluruz.»

Bunlardan sonra 1936-1937 yılına kadar resmi kişilerin toprak meselesinden söz ettiklerini görmüyoruz. *O yıllar Baş*bakan İnönü, Atatürk ve Başbakan Celâl Bayar toprak meselesini tekrar günün meseleleri arasına getiriyorlar. Buna geçmeden evvel biz yine Cumhuriyetin ilk yıllarına dönelim.

O günlerin sosyalistlerinin dergisi olan Aydınlık'ta, İzmir İktisat Kongresi'ne (1923) «Amele Sınıfının Teklif Ettiği Esaslar» başlığını taşıyan bir belgede, konumuzla ilgili şu ifadeler yer alıyordu :

«Köylülerimizin en büyük kısmı ihtiyacının dûnunda araziye maliktir ve çok defa bunu bile işletecek vesaitten mahrumdur. Bu gibilerin ekserisi borca müstağraktır. Bunların vaziyeti ıslah edilmedikçe zirai istihsalin gereği gibi inkişafı imkânsızdır...

«Türkiye'de bir arazi meselesi olmadığı yani mevcuta nazaran arazinin müs'ati ihtiyaçtan fazla olduğu halde, pek fena bir tevzi neticesi bazı taraflarda, bütün bir ülkeye, bir sancak dahilindeki arazinin heyet-i mecmuasına tesahüp eden beyler olduğu gibi, binlerce köylüler de araziden mahrum bir esir hayatı geçirmektedir.

«Bu *biçâre köylü zümresinin* müstacelen terfihi, seviye-i iktisadiyemizin yükselmesi için mübrem bir ihtiyaçtır. Memlekette pek çok hâli arazi mevcuttur. Mahalline göre, ya bu hâli araziden, yahut istimlak edilecek büyük çiftliklerden bu yoksullara yer göstermek... *icap eder.*»

1936 ve 1937 yıllarında söylenilenlere bakılırsa, toprak meselesi yeniden keşfedilircesine en önemli ve en ihmali caiz olmayan bir problem olarak görülmeye başlanmıştır. Böyle olmakla beraber bir toprak kanununun çıkarılması daha on *yıl alacaktır.*

1936 yılında, C.H.P. Kurultayında, İnönü şöyle diyordu :

«Yurdumuzda topraksız çiftçinin sayısı her tasavvurun üstündedir. En ziyade toprağı taksim edilmiş yerlerde bile köylünün yarısına yakın bir miktarı topraksızdır. Başkalarına ait topraklar üstünde çok fena şartlar içinde ve çok verimsiz olarak çalışmak mecburiyetindedir.

«Hiçbir vakit hiçbir adamın malını cebren zaptetmek fikrinde değiliz. Fakat hiçbir surette köylüyü ilelebet topraksız kalmaya mahkûm eden dar bir çerçeve içinde bırakmaya razı olmayız. Toprağı köylüye dağıtmak meselesi, medeni memleketlerin birer birer içinden geçtiği ve rejim agrer namını alan zirai bir ilerleme safhası olmuştur. Memleketimizinde bu safhadan geçmesi bir tekâmül eseri olacaktır. ... Bu işler için beş altı senede yüz milyon lira tahsis edebileceğimizi umuyorum....»

1937 yılında, Anayasanın değiştirilmesi ile ilgili görüşmeler sırasında, Dahiliye Vekili ve *C.H.P. Genel Sekreteri* Şükrü Kaya da buna benzer şeyler söylüyordu :

«Arkadaşlar, onsekiz milyon Türk'ün onbeş milyonu çiftçidir. Bu onbeş milyonun birçoğu kendi toprağında çalışmaz. Çiftçiyi, Türk çiftçisini toprak sahibi yapmak demek, Türk çift*çisini yani Türk'ün* ekseriyeti azimesini kendi ekonomik mukadderatına hakim kılacak bu memleket için hayırlı ve aktif bir eleman yapmak demektir. Bu büyük kütleden eğer büyük bir menfaat bekliyorsak, onu ötekinin berikinin toprağında çalışmaktan kurtarmalı, kendisini topraklarına *hakim* kılmalıyız...

«Biz bu teklifi (Parti programındaki toprak dağıtımına dair hükmü yürürlüğe geçirebilmek için Anayasa'da gerekli değişikliğin yapılması ile ilgili teklif- M.S.) işlenmiyen toprakları işletmek için, işsiz kalan topraksız köylüyü topraklandırmak için yapıyoruz. Yoksa toprağını işliyen çiftçi, bizim en büyük yardımımıza ve himayemize mazhar olacak bir elemandır. ...

«Daire-i intihabiyemizin yarı çiftçisi topraksızdır. Çalışmıyan ağa oturur, köylü çalışır. Antalya'da da böyledir. Şark vilâyetlerimizde de böyledir. Bu memleketin agrer ıstırabı büyük bir ıstıraptır. Eğer bunu halletmiyecieksek birçok topraksız çiftçiyi Cumhuriyetin ve inkılabın büyük nimetlerinden mahrum bırakmış olacağız. Eğer o kendi topraklarında ekmeğine hakim olmazsa bu memlekette daha ne yapmak istiyoruz?...»

Aynı yılın Kasım ayında, Atatürk, Meclisi açış konuşmasında, toprak meselesine onbeş yıl sonra tekrar parmak basıyordu :

«Milli ekonominin temeli zi-

raattir. Bunun içindir ki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. ...

«Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olan ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve hiçbir suretle bölünmez bir mahiyet alması. ... büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlanmak lâzımdır. ...

«Küçük, büyük bütün çiftliklerin iş vasıtalarını arttırmak, yenileştirmek ve korumak tedbirleri vakit geçirilmeden alınmalıdır. Herhalde, en küçük bir çiftçi ailesi bir çift hayvan sahibi bulunmalıdır. ...

Traktörler, büyük çiftçiler için tavsiye olunabilir. ...»

Yine aynı yılın aynı ayında, İnönü yerine başbakanlığa getirilen C. Bayar, Atatürk tarafından söylenenleri hemen hemen aynen kurduğu hükümetin programında tekrarlamıştır.

«Topraksız çiftçi bırakmamak prensibi parti programımızın 34 ncü maddesine dayanır. Her Türk çiftçisini kâfi toprak sahibi etmek ve topraksız çiftçiye toprak dağıtmak için hususi istimlak kanunları çıkarmak bu maddenin hükmüdür. Her Türk çiftçi ailesinin çalışarak geçinebileceği bir toprağa malik olmasını vatan için sağlam bir temel ve imar esası saymaktayız.

«Memlekette her bölgenin hususi şartlarına göre bir çiftçi ailesinin geçinebilmesi için muhtaç olduğu toprağa malik olmasını behemahal temin etmek ve bir aile toprağının hiçbir sebep ve suretle parçalanmasına ve elden çıkmasına meydan vermemek lâzımdır.

«Her bölgenin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliğini sınırlandıracağız. Buna ait bir kanun layihasını biran evvel hazırlayarak büyük Meclise takdim etmek kararındayız.»

Bu kararın fiil haline gelmesi için bir diğer sekiz yılın daha geçmesi gerekmiştir.

Cumhurbaşkanı İnönü, 1941 yılında, toprak kanununun Meclise sunulmak üzere olduğunu haber verdiği Meclisi açış konuşmasında, Türkiye deki topraksızların sayısı hakkında 1938 yılında başbakan İnönü'nün söylediklerini çok büyük ölçüde değiştiriyordu. Bu konuşmada şöyle deniliyordu :

«Toprak kanunu, büyük Meclise sunulmak üzeredir. Bir çok araştırmalardan anlıyoruz ki, toprağı hiç olmayan köylünün nisbeti mahduttur. ... Bununla beraber, toprağı olmayıp kendi başına ocak kurmak isteyenlere toprak temini, Cumhuriyetin en ziyade ehemmiyet verdiği bir meseledir. Nüfusun çoğalması ve intikal suretiyle parçalanması neticesinde, elindeki toprağı bugünkü işleme kudret ve vasıtalarına, çoğalan *yaşama ihtiyaçlarına artık yetişmemeye* başlayan az topraklı köylü ve köylüler vardır. Bunları, kendilerine daha yüksek yaşama imkânı verecek miktarda toprak sahibi kılmak ve bu topraklarda iş yapma kudretini tam kıymetlendirecek verimli bir işleme için lüzumlu araçlarla donatmakta acele etmek lâzımdır. ...»

Dörtte bir yüzyıldır sözü edilen toprak kanunu, ilk hükümet programında (5.8.1942) konuya kısaca «Köylüyü topraksız, toprağı da köysüz bırakmayacağız.» diye dokunan, ikinci hükümet programında (17.3.1943) aynı konuda yine kısaca «Ziraat sahasında bizi dört gözle bekliyen en esaslı kanun köylüyü toprak sahibi yapacak kanundur. Bu meclisin bu işi behemahal halledeceğine kani olduğumuz gibi bu işin hallinden bir kaç sene sonra da Türk yurdunun her köşesinin ileri insanlar yuvası halini alacağına eminiz.» gibi tatlı fakat romantik sözler eden, fakat ne olursa olsun *gerçekten devrimci bir* tasarıyı Meclise getirerek, malûm hal ve şekliyle de olsa (bunda yalnız onu kusurlu görmek imkânsızdır), kanunlaşmasını sağlayan, Mihri Belli'nin Türkiye'de karşı-devrimi kendisiyle başlattığı ve bu yüzden de yerdiği başbakan Saraçoğlu olmuştur! («Toprak reformu demokratik devrimin ilk ve en önemli görevidir!»)

Son olarak, tasarıyı hazırlayan Saraçoğlu hükümetinin tarım bakanı zirai iktisat profesörü Ş. R. Hatipoğlu'nun *bir görüşünü kaydedelim.* Bakan, tasarının görüşülmesi sırasında yaptığı konuşmalardan birinde (Mayıs 1945), şöyle diyordu :

«Topraksız ve toprağı yetmeyen çiftçi davası cumhuriyet rejiminde ortaya çıkmış bir dava değil, imparatorluk zamanından beri gelen ve milletimizin asırlardan beri sürüp gelmekte olan hayatının bir nevi tarihi içinde teşekkül etmiş vakalardan biridir... Bütün toprağı yetmeyen ve topraksız olan çiftçiler bizzat mülkleri üzerinde çalışabilmek imkânını bulmak için toprak istiyorlar...»

Yukarıya aldıklarımız, Kemalistlerin, M. Belli'nin iddiasının aksine, *bir toprak meselesi* olduğunu işin başından beri bildiklerini göstermeye yeter de artar bile sanıyoruz. Belli'nin burada yaptığı, kraldan fazla kralcılık diye ifade edilen bir gayretkeşlikten ibarettir; gerçekleri bulup ifade etmek değildir.

Problemin diğer yönüne gelince, memleket topraklarına oranla nüfusun kıt olması mutlaka ve zorunlu olarak bir «toprak *açığı*» olmadığı anlamına otamatik olarak asla gelmez. Böyle bir durumda genel bir işgücü kıtlığı yanında ve bunun sonucu olarak özel bir «iş gücü açığı» da pekâlâ söz konusu olabilir. Meselâ, 1923 yılında iktisat vekili Mahmut Esat, «Malum'ü âliniz memleketimizde kıllet-i nüfus (nüfus *azlığı, kıtlığı)* meselesi vardır. Bu nüfusu tezyid etmek muhaceretle kabil ve mümkün değildir ve uzun zamanlara mütevakkıfdır. Diğer memleketlerin nüfus tezayüdlerini nazar-ı itibara alacak olursak asırlara mütevakkıf olduğunu görürüz. Ve bunun kılletini ancak ve ancak makine ile telâfi edeceğimize kaniim.» *derken* biraz evvel işaret ettiğimiz iş gücü yetersizliğini kastediyordu.

Herbiri yüz dönümlük bir toprak parçasını işliyebilen otuz aileli bir köyün üçbin dönüm toprağı olsa ve bu toprak bu aileler tarafından ortak mülkiyet halinde işlenip ürüne ortaklaşa sahip olunsa, veya her bir *aile yüz dönüme kendi* başına sahip bulunsa idi, her iki halde de bu köyde ne toprak açığı ve ne de işgücü yetersizliği olurdu.

Buna karşılık, toprakların tamamı otuz aileden sadece üç veya dördüne ait olsa idi, geriye kalan yirmialtı aile için toprak açığı; topraksız ailelerin bir kısmı, meselâ yarısı, herhangi bir sebeple yok olsa ve bir başka yerden insan getirmek imkânı olmasa, geriye kalan onüç aile bakımından toprak açığı yine devam etmekle beraber, toprakların sahibi dört aile bakımından çok önemli bir işgücü yetersizliği, özel bir «işgücü açığı» durumu sözkonusu olurdu.

Köyümüzde nüfus nüfus-toprak oranı zaman içinde nüfustaki artma ile de değişebilir. Toprak büyüklüğünde ve mülkiyet durumunda hiç bir değişme olmadan özellikle topraksız aileler içinde meydana gelen bir nüfus artışı bunlar bakımından toprak açığını daha da şiddetlendirir. Çünkü, şimdi ortaya ayrıca bir nisbi artık-nüfus da çıkmış bulunur. Bu yeni durum az saydaki toprak sahibinin son derece yararınadır. Çünkü kiracı, ortakçı veya gün delikçi olarak çalıştırdığı topraksızları sömürme imkânı ve oranı böyle bir durumda artmış olur.

Şimdi, 1920 lerin ve daha sonraki yılların Türkiye'sini mevcut nüfusu tarafından işlenilmekte olanların işlenebilir topraklara sahip fakat bunların mülkiyetine devlete ait olduğu bir büyük köy olarak düşünebiliriz.

Türkiye - köyümün 1920 ler ve daha sonraki yıllardaki durumunu örnek köyümüzün son iki durumuyla karşılaştırabiliriz. Daha açık bir ifadeyle, Türkiye'de toprak bir anlamda boldur; fakat aynı zamanda mevcut mülkiyet dağılımı topraksız köylü kitlelerini ve büyük toprak ve çiftlik sahiplerini birlikte kapsıyordu. Sahipli büyük toprakların işlenmesi için (makina olmadığına göre ve bazı hallerde olabileceği halde) işgücüne i htiyacı vardı. Devletin topraksız köylülere kendisine ait topraklardan vermesi sahipli büyük toprakları iş-gücünden mahrum etmek demek olurdu. Kemalistler bunu yapamadılar! Onların yapmadıkları bu idi! Artan nüfusun fazla kısmına da toprak verilmedi. Çünkü hazine toprakları da ya çiftlik beylerinin ellerine geçmiş ya da zaten onlarındı. Burada, İsmail Hüsrev'in TÜRKİYE'DE KÖY İKTİSADİYATI (1934) adlı değerli eserinde yazdıklarını birlikte okuyalım :

«Topraksız köylüye yahut muhacirlere devlet tarafından toprak verilen yerlerde köylün uzun seneler arazinin bataklıklarını *kuruttuktan, araziyi imar* ve ıslah ettikten sonra bir gün işlediği arazinin bir sahibi ile karşılaşmakta ve toprak sahibi, toprağının kendisine ait olduğunu iddia ederek işlenmiş, ıslah edilmiş araziyi köylüden alarak köylüyü ortakçı olarak kullanmaktadır... Böyle işlenmiş topraklara bedavadan ne suretle *sahip çıkıldığını* Dahiliye vekili Şükrü Kaya Beyin Büyük Millet Meclisinde 15 Haziran 1934 tarihinde İskân Kanunu münasebetiyle verdiği nutukta misaller görebiliriz. Devlet araziyi metruk araziyi diye muhacire veriyor. Onlar da imar ediyorlar. Sonra herhangi bir sahibi çıkıyor ve diyor ki, bu *benim mülkümdür.* Tapusunu gösteriyor ve muhaciri sokağa atıyor... Trabzon'da arazi çok dar-

Sayfayı çeviriniz

dır. On dönüm, yirmi dönüm araziye malik olan kimse, büyük arazi sahibi ve zengin sayılır. Birisi çıktı 200 bin (İki yüz bin! M.S.) dönüme sahip olduğuna dair ilâm gösterdi ve köylüleri oradan çıkardı... Hat boyundan geçerken Sazlar Köyü vardır. Burası muhacirlerindi. Emin beye (meşhur Emin Sazak olacak M.S.) sorarım kimin namına mukayyettir ve ne zaman ona geçmiştir. Böyle kaç tane arazinin sahibi çıkmıştır... Ne kadar metrûk arazi imar edilmişse bunların hepsinin sahibi çıkmıştır... Gedikabat körfezinde yerli halk bataklığı kuruttu. Burada sıtma vardı. Bunlar her türlü tehlikeyi göze alarak bataklığı kuruttular ve yerleştiler. Ektiler, biçtiler, çalıştılar, kanallar açtılar. Bir zat geldi bu toprakların kendine ait olduğunu söyliyerek bunların buradan çıkardı. Halk yine topraksız kaldı. Dağlara sığındılar. Çalı çırpı toplayarak geçinmiye başladılar.» (S. 196-7)

Topraksızları toprağa kavuşturmak için yapılacak tek şey vardı : sözde mülk büyük toprakları topraksız köylülere dağıtmak Devlet gücünü arkalarına komak! Kemalistler bunu hiç düşünmediler, akıllarına bile getirmediler. Düşünür gibi göründükleri zaman da iş işten geçmişti. Atı alan Üsküdarı çoktan geçmişti!

1924 Anayasası, arazi mülkiyetine dair hükümleri ile medeni kanun ve borçlar kanunu (1926) kimlerin eseridir?

Mihri bey neden bahsediyor?

Büyük Sosyalist teorisyen ve eylem adamları olan iki büyük devrimcinin nasıl değerlendirdiklerini yakından bildiği bir kadro, bunun devrimi ve başlattığı dönemin, Millî Demokratik Devrim tezine güç kazandırmak gayretiyle sözde bilimsel tahlil ve tesbit yapıyormuş gibi görünerek, mazur göstericiliği görevini yüklenmek, kendisi gibi (yenilerde moda olan deyimiyle) «proleter devrimcisi» ne yaraşır mı?

Biz, Belli'nin (tahrif demiyelim) yanlış ve yanılmalarını göstermeye devam edeceğiz.

İTTİFAK - DIŞI BELGRAD DANIŞMA

I. KATILANLAR

8-12 Temmuz 1969 tarihleri arasında, Belgrad'da, ittifak-dışı ülke hükümetlerinin özel temsilcilerinin katıldığı bir danışma toplantısı yapıldı. Bu toplantıya, 51 ülkenin ve Filistin Kurtuluş Teşkilâtı'nın temsilcileri katılmıştır. Konferansa katılan ülkelerin büyük çoğunluğu Afrika'dadır. Bu kıtadan 27 ülke Yugoslavya'ya temsilci göndermiştir. Geniş ölçüde sömürge durumunda olan Güney Afrika hariç, kıtanın hemen hemen bütün devletleri toplantıya katılmışlardır. İkinci sırayı, 14 ülke ile, Asya işgal etmektedir. CENTO ve SEATO gibi örgütlere giren ve kaderlerini emperyalizmin çıkarına bağlayan devletler hariç, bütün güney Asya ülkeleri Belgrad'a temsilci göndermiştir. Buna karşılık, Amerika ve Avrupa kıtaları toplantıya pek iltifat etmemişlerdir. Gerçi Lâtin Amerika'dan sekiz temsilci gelmiştir. Fakat bunların yedisi gözlemcidir. Avrupa ise, sadece iki ülke ile toplantıya katılmıştır : biri, ev sahibi durumunda olan Yugoslavya, diğeri ise Kıbrıs.

Bu dört kıtaya dağılmışlığın yanı sıra, toplantıya katılan devletler arasında çok derin siyasi, iktisadi ve kültürel farklar vardır. Temsilci gönderen 51 ülkenin 10'u hâlâ krallıkla idare edilmektedir. En büyüğü en küçüğünden, aşağı yukarı, bin defa daha kalabalıktır. Bir kısmı, dünya politikasında sesini kuvvetle duyurmakta, bir kısmının adı bile duyulmamaktadır. Kültürleri ve dinleri arasındaki farklar da bundan az değildir. Nihayet, iktisadi ve sosyal düzenleri bakımından aralarında gerçek uçurumlar vardır. Bazıları açıkça faşist, bazıları ise (fiilen olmasa bile, resmen) sosyalisttirler. Ancak, bütün bu derin farklara rağmen, bu ülkeler yine de bir araya gelebilmekte ve bazı genel ilkelerde anlaşabilmektedirler. Bu ilkeler, genellikle, «ittifaksızlık politikası» adı altında birleştirilmektedir.

II. İTTİFAKSIZLIK POLİTİKASI

İttifaksızlık nedir? İttifaksızlığın en kısa tarifi şu olabilir : büyük devletlerin dahil bulunduğu askeri bloklara girmeme. Sovyet Bilimler Akademisi'nin iki üyesinin yazdığı İttifaksızlar Dünyası adlı kitabın eleştirisi dolayısıyla, EMEK'te daha önce (bkz. sayı : 2.) bu konuya değinildiği için, burada, ittifaksızlık kavramı üzerinde uzun boylu durulmayacaktır. Ancak, yine de bazı noktaların hatırlatılmasında yarar vardır.

Bir kere, ittifaksızlık ile tarafsızlık karıştırılmamalıdır. Gerçi, ittifak-dışı ülkelere çoğu zaman «tarafsızlar» dendiği doğrudur. Ancak bu tarafsızlık, suya sabuna dokunmamak şeklinde bir tarafsızlık değildir. Tek anlamı, büyük askeri ittifaklara bağlanmanın reddedilmesidir. Yoksa, birçok ittifaksız ülke, önemli dünya meselelerinde etkin olarak taraf tutmaktadır.

İkincisi, ittifaksız ülkelerin savundukları bazı ortak temel ilkeler vardır. Aralarındaki derin farklara rağmen birkaç ortak ilkede anlaşmış olmalarının nedeni, bazı bakımlardan birbirlerine benzemeleridir. Bu benzerlikleri şöyle sıralamak mümkündür : 1) Bu ülkelerin büyük çoğunluğunun bağımsızlığı yenidir. Bu bakımdan, sömürgeci ve yeni-sömürgeci politikalara karşı ortak bir düşmanlıkları vardır. 2) Bu ülkelerin en büyükleri dahi az gelişmiştir ve dolayısıyla kendilerini savunma bakımından zayıftırlar. Onun için, dünyaya şamil bir kollektif güvenlik sisteminin kurulmasından yanadırlar. 3) Geri kalmışlığın tabii bir sonucu olarak, bu ülkelerin hepsi köklü bir iktisadi gelişme ihtiyacı içindedir. O bakımdan, bu gelişmeyi önleyici nitelikteki bir sömürücü politikaya genellikle karşıdırlar ve kendilerine iktisadi yardımda bulunulmasını istemektedirler. 4) Nihayet bu ülkeler barışçıdır. Zira kaynaklarını, kendilerine hiç bir zaman tam bir güvenlik sağlamayacak olan silâhlı kuvvetlerine harcayacaklarına, bütün güçlerini iktisadi kalkınmaya hasretmek ihtiyacındadırlar.

İşte bu ortak ihtiyaçları olduğu içindir ki, ittifaksız ülkeler, aralarındaki esaslı ayrılıklara rağmen bazı ilkelerde anlaşabilmektedirler. Genel bir anlaşmanın konusu olan bu ilkeler şunlardır : 1) Bağımsızlık; 2)Güvenlik; 3) İktisadi gelişmenin desteklenmesi; 4) Barışçılık. Sayılan ilkeler, -hele soyut olmak itibariyle farklı yorumlara konu olabildiklerinden-, rejimleri ne olursa olsun, bütün ittifaksız ülkelere yarar sağlamaktadır. İttifaksızlık politikası, çok çeşitli siyasi ve iktisadi rejimlerle bağdaşabilmekte, çok farklı çıkar ilişkilerine araçlık edebilmektedir.

III. TOPLANTI ve BİLDİRİ

Belgrad danışma toplantısı dört gün sürmüştür. Bu zaman zarfında 39 ülke temsilcisi söz almış, ayrıca Filistin Kurtuluş Teşkilâtı sözcüsüne, Filistin Arap halkının görüşlerini konferansın önünde savunmak imkânı verilmiştir. Görüşmeler neticesinde kabul edilecek ortak bildiye temel olmak üzere Zambiya, Kenya, Cezayir ve Yugoslavya, konferansa birer taslak sunmuşlardır. Bunların içinde Yugoslavya'nınki en telifçi görüldüğünden bu metin esas alınmıştır.

Belgrad toplantısı neticesinde alkışlarla kabul edilen ortak bildiri, ittifaksızların temel görüşlerini anlamak için değerli bir kaynak niteliğindedir. Bu bakımdan, bu belgeyi burada özetlemek yararlı olacaktır.

Bildiri, toplantıya katılan ülkeleri saymakla başlamaktadır. Bu

ÜLKELERİN TOPLANTISI

CEM EROĞUL

başlangıç tarzı dahi bir göstergedir. İttifaksızlar, az gelişmişliklerinin bir sonucu olarak zayıf olan dış politika imkânlarını, sayı çokluğuna dayanarak geliştirme gayretindedirler. Bu gayret, safları genişletmeye bir çağrı olan son paragrafta da göze çarpmaktadır.

Bildiride, bundan sonra, toplantının gündemi hatırlatılmaktadır : «1. Özellikle barış, bağımsızlık ve gelişme sorunları açısından, ittifaksızlık politikasının bugünkü dünyada oynadığı rol.

2. Çeşitli alanlarda, ittifaksız ülkelerin aralarındaki danışmayı, işbirliğini ve ortak faaliyetleri yoğunlaştırma imkânlarının gözden geçirilmesi.»

Gündemin birinci maddesinin sorduğu soruya cevap verebilmek için, ittifaksızlar, bugünkü dünyanın başlıca çelişkisini tespit etmek gereğini duymuşlardır. Bildiride belirtildiğine göre, vardıkları ortak sonuç şudur : günümüzde dünyanın gelişimini niteleyen çatışma; bir yandan, siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel bağımsızlık için mücadele eden halkları, öte yandan, emperyalist, sömürgeci, yeni - sömürgeci ve müdahaleci güçleri karşı karşıya getirmektedir. Bu ifadenin anlamı açıktır. İttifaksızlar, kendi birliklerini korumak endişesiyle, büyük devletleri rejimlerine göre ayırmayı reddetmektedirler. Başka bir deyişle, yerleşmiş doğu-batı ayrımı yerine, mihveri iktisadi gelişmişlik olan bir kuzey-güney ayrımı yapmak eğilimindedirler. Bu tutum, propagandalarını bilimin icabı olan sömürülen-sömürücü ayrımına dayandırmak yerine, fakir-zengin çatışması edebiyatına sığınan oportünist sosyalistlerin tutumunu hatırlatmaktadır. Ancak bu oportünizm, zâhiri bir birliği korumak endişesi içinde olan ittifaksızlar için kaçınılmazdır. İttifaksızlık, farklı sosyal rejimlerin politikası oldukça da bu böyle devam edecektir.

Belgrad bildirisi, dünyanın bugünkü gelişimini niteleyen çelişkiyi kendisine göre böylece belirttikten sonra, büyük devletlerin bir silâhlı çalışmayı önleme gayretlerine işaret etmekte, fakat bu gelişmeyi yetersiz bulmaktadır. İttifaksızlar, dünya siyasetinde sadece bir yumuşama değil, dünya meselelerinin çözümünde bütün ülkelere eşit ağırlık veren bir gelişme istemektedirler. Bunun sağlanması için de, kuvvet farkının başlıca sebebi olan ve dış müdahalelere imkân veren silâh gücünün azaltılmasını, yani silâhsızlanma yolunda hızla ilerlenmesini gerekli görmektedirler.

Bildirinin bundan sonraki bölümü bağımsızlık ilkesine hasredilmiştir. İttifaksızlar, bağımsızlığın baş düşmanı olan sömürgeciliğe cephe almakta ve milli kurtuluş savaşlarını desteklediklerini ilân etmektedirler. İsmen zikredilen kurtuluş savaşları, Vietnam, güney Afrika ve Filistin halklarının kurtuluş savaşlarıdır. Belgrad toplantısına katılan ülkeler, Vietnam'daki dış müdahalenin son bulmasını, güney Afrika'da sömürgeciliğin ve ırk ayırımının tasfiye edilmesini ve Filistin Arap halkının gaspedilmiş ülkesine kavuşmasını istemişlerdir. Ancak, bütün bu devrimci taleplerde bulunulurken, savaşılacak hedefin (yani Amerikan emperyalizminin) ismen belirtilmemesi dikkati çekmektedir.

Bağımsızlık ilkesinden sonra, bildiri, iktisadi kalkınma meselelerine ağırlık vermektedir. Bu bölümde, az gelişmişlerin durumlarının gittikçe kötüleştiğine, eğer gerekli tedbirler alınmazsa gelişmişlerle aralarındaki uçurumun daha da derinleşeceğine, üstelik gelişmişlerin yeni bir teknolojik devrimin eşiğinde olduklarına işaret edilmektedir. İttifaksızların teklif ettikleri tedbirler şunlardır: 1) Gelişmiş ülke pazarlarına girişin kolaylaştırılması; 2) Az gelişmişlerin kalkınmalarının finansmanı için çareler bulunması; 3) Dış ticarete konu olan malların fiyatlarının anlaşmalarla istikrara kavuşturulması; 4) Az gelişmiş ekonomilerin üretimlerini çeşitlendirebilmek için, bunlara milletlerarası destek sağlanması.

Bundan sonra, bildiride, Birleşmiş Milletler üzerinde özellikle durulmakta ve dünya teşkilâtının güçlendirilmesi için teklifler yapılmaktadır. Güçlenmenin ilk şartı olarak da, teşkilâtın gerçekten bütün dünyayı kapsaması gereği öne sürülmektedir. Bu arada, Çin Halk Cumhuriyeti'nin meşru haklarının tanınması açıkça istenmektedir.

Bildirinin bundan sonraki kısmı, ittifaksızlığın genel ilkelerinin hatırlatılmasına ve yukarıda bahsedilen sonuç paragrafına ayrılmıştır. Bildiri, ittifaksızlığın ilkelerini şöyle sıralamaktadır : 1) Halkların bağımsızlık ve egemenliği; 2) Bağımsız ülkeler arasındaki anlaşmazlıklarda (yani milli kurtuluş savaşlarında değil), baskıya ve kuvvete başvurulmaması; 3) Her halkın, kendi gelişim yolunu, yabancı müdahalelere uğramadan çizme hakkına kavuşması; 4) Sömürgeciliğin ve ırk ayırımının ortadan kaldırılması; 5) Hızlı iktisadi kalkınma; 6) Eşitlik esasına dayalı milletlerarası ilişkiler ve işbirliği.

Yapılan bu kısa özetinden de kolaylıkla anlaşılabileceği gibi bildiri, aslında, çok genel ilkelerin ötesinde somut bir şey söyleyememektedir. Bunun da sebebi açıktır. Belgrad bildirisi, yazının başında ne kadar farklı oldukları belirtilen elli bir ülkenin görüşlerini telif etmek mecburiyetinde idi. Bu durumda, somuta inememiş olmasını yadırgamamak gerekir.

İttifaksız ülkeler, dünya sahnesinde ağırlıklarını duyurabilmek için kalabalık olmak zorundadırlar. Zaman zaman yapılan zâhiri birlik gösterilerinin sebebi budur. Yoksa sosyal rejimleri bu kadar farklı olan ülkelerin, istedikleri gibi yorumlayabildikleri bir takım genel ilkeler dışında anlaşabileceklerini zannetmek gerçekten hayal olur.

Son olarak, yanlış anlamları önlemek için, bir başka gerçeği de açıkça belirtmekte yarar vardır. «İttifaksızlık politikası» adı altında ileri sürülen ilkeler bizatihi değersiz değildirler. Kimse, bağımsızlığın, iktisadi gelişmenin, güvenliğin, barışçılığın, vs. kötü şeyler olduğunu söyleyemez. Ancak, çağın gerisindeki rejimlerin elinde bu ilkeler değersizleşmektedirler. Onun içindir ki, ittifaksızlık ilkeleri sadece devrimci yönetimlerin elinde gerçek değerlerini kazanmakta ve böylece de, dünyada sosyalizmin egemen olmasına hizmet edebilmektedirler. Bir başka deyişle, ittifaksızlık politikasının önerdiği milletlerarası işbirliğinin verimli olması, bu işbirliğine girişen ülkelerin devrimci olmaları şartına bağlıdır.

BÜTÜN ÜLKELERİN

«Yabancı sermaye» konusunda verilen mücadele, **genellikle** yanlış bir biçimde yürütülmektedir. Yanlışlık, her zamanki gibi, **yalınkat yorumların** sonucudur. Oysa artık, «yabancı sermaye şu kadar malımızı, paramızı götürüyor» şeklindeki görüşlerin, yabancı sermayenin bugün kazandığı **temel fonksiyonları** açıklıyarak tamamlanması gerekmektedir. Bugünkü emperyalizm, belki de, giriftliğin ve karmaşıklığın sembolüdür. O halde, anti-emperyalist eylem de, herşeyden önce bu karmaşıklığı çözümlemek zorundadır. Yoksa, «emperyalizmden kurtuluyoruz» derken, emperyalizmin ördüğü ağın tam ortasına düşmek işten bile değildir.

TEKELCİ KAPİTALİZM EVRENSEL FAALİYETİNDEN VAZGEÇEMEZ

Bugünkü dev tekeller - ve özellikle tekelci kapitalizmin en çok geliştiği Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tekeller - sermaye ihracatçısı değil, sermaye ithalâtçısı gibi görünmektedirler. Gerçekten de, başlıca tekellerin bilânçolarına bakıldığında, görülecek olan, bu şirketlerin kendi ülkeleri dışından transfer ettikleri kârların, genellikle ülke dışına taşan sermaye miktarından fazla olduğudur.

Olayın başlıca nedeni şudur : İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar, marksist anlamda bir «sermaye taşması» etkisiyle ülke dışında biriken sermaye, artık yeni sermayeye ihtiyaç duymaksızın kâr sağlıyabilecek miktara ulaşmış bulunmaktadır. Bu «kâr sağlıyabilme» yeteneğinin kazanılmasıyla ters orantılı olarak, sermaye ihracı gittikçe azalmıştır. 1929 da - bu yılın *bir iktisadi bunalımın başlangıcı olduğu* unutulmamalıdır - 7,5 milyar dolar olan Amerikan şirketlerinin toplam dış yatırımları, yurt içi sermaye artışına paralel olarak artacağı yerde, *1946* da 7,2 milyar dolara düşmüştür. (1)

Ancak, bu düşüşün tek nedeni olarak «dışardaki sermayenin kâr sağlıyabilecek *miktara ulaşması» gösterildiği takdirde*, olayı açıklamakta yetersiz kalınabilir. Bize kalırsa, Amerikan şirketlerinin o dönemdeki dış yatırım azalışını, şu nedenle*re de bağlamak mümkündür* :

1929 da Amerika'nın, kapitalist ülkeler arasında çok belirgin bir üstünlüğü yoktur ve pazarları Avrupalıların elinden kapmak için güç mücadeleler vermek zorundadır. Oysa 1946 lardaki Amerika, kapitalist dünya içinde rakip tanımıyan bir haldedir; yıkılmış Avrupa ekonomilerinin dış pazarlara saldıracak halleri yoktur.

Öte yandan, İkinci Dünya Savaşı, sermayenin taşması olayını hafifletici bir etki yapmıştır. Amerikan ekonomisinin savaş ekonomisi haline dönüşmesi bu döneme rastlar. Savaş sanayii, ülke içinde yaratılan artı-değerin harcanabilmesi için yeni bir alan teşkil etmiştir; dış yatırım yapma zorunluluğunu azaltan etkilerden biri de budur.

ARTAN KÂRLAR

Ama 1946 dan sonraki yıllar içinde Amerikan tekellerinin sermaye ihracı, yeni bir safhaya girmiş; 1946 da 7.2 milyar dolara düşen dış yatırımlar, 1968 e kadar beş kat artarak 40,6 milyar dolara çıkmıştır. Bu değişikliği yanlış yorumlamamak için şuna dikkat etmeliyiz :

1946 ya kadarki dönemde, Amerikan şirketlerinin sermaye ithalâtçısı haline gelmesi, dış yatırım yapmaya itici nedenlerin hafiflemesiyle olmuştur; oysa 1946 dan sonraki dönemde, Amerikan şirketlerinin dış yatırımları arttığı halde, bu şir*ketler gene bir* sermaye ithalâtçısı olarak görünmüşlerdir. Bunun nedeni, dev şirketlerin dış yatırımlarına paralel olarak dışardaki kollarının sahibolduğu faaliyet *hacimlerinin*, satışlarının, ekonomik ve siyasi egemenliklerinin ve bunların sonucu olarak kârlarının büyük ölçüde artmasıdır. Dış kârlar, yerinde yapılacak yatırım*ları karşıladıktan başka, Amerika'daki* hissedarların kâr hisselerinin yarısına yakın kısmını da sağlamaktadır. Yapılan yatırımlar, Amerika'dakinden çok daha kısa *bir süre içinde amorti edilmektedir.* (2) Bu şirketlerin en büyüklerinden Standard Oil of New Jersey'in ülke dışı faaliyetlerinin kâr haddi, ülke içinde (Kanada dahil) sağlıyabildiği kâr haddinden *dört* misli daha fazladır. (3)

REKABETE HAYIR BİRLİĞE EVET

Tekellerin özünde meydana gelen bir değişikliğe işaret etmeksizin, tekelci kapitalizmin bugünkü gerçek niteliğini anlamak mümkün değildir. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, Amerikan dev şirketlerinin çoğu, uluslararası faaliyetleri de olan fakat esas itibariyle yerli kuruluşlardı. Bugün ise, aynı şirketler gerçek evrensel kuruluşlardır.

Bu, bir anlamda, dev tekellerin, ayrı kapitalist ülkelerdeki tekeller arası çelişmelerden, küçüklerin vızıltısından huzursuz olduklarını ve bu çelişmeleri ortadan kaldırmak üzere faaliyete geçtiklerini, bunda da belirli bir başarıya ulaştıklarını gösterir. Vargı, özellikle Amerikan tekel*leri için doğrudur.*

OYUNUN KAİDELERİ

Sömüren ülkede «dış yatırım», sömürülen ülkede de «yabancı sermaye» adını alan çarkı, devrimci mücadeleye ışık tutacak ve devrimci sınıfların dostunu düşmanını tanımasına yardım edecek biçimde ortaya koymadan önce şu noktaların açıklığa kavuşması gerekir :

1. Tekeller, «evrensel çapta faaliyet gösterme» asgari şartını sağlamak için, en şiddetli saldırıdan en «bağımsızlıkçı görüntüdeki» tavize kadar çeşitli yöntemleri deneyebilirler. Bunlar tekelci kapitalizmin hayat iğneleridir.

2. Tekeller-arası birleşmeler, bazan bir devin kendinden daha küçük bir tekeli egemenliğine alması, bazan iki devin paylaşamadıkları alanı birlikte sömürmek için birleşmesi, bazan da başka bir devle rekabet edebilmek için iki «daha küçük tekelin» birleşmesi şeklinde olur ve her durumda, tekeller-arası çelişmeleri gidermeye yönelir. Bu çelişme potansiyel olarak mevcut kalır; fakat emperyalist sahnede, hiç değilse, baş oyunculuktan figüranlığa düşer.

3. Hammadde ihtiyacı, hâlâ, tekelci kapitalizmin hayati bir meselesidir. Tek tek hammaddelere karşı bağımlılık azalsa *da, toplam bağımlılık - yeni ihtiyaçlarla* birlikte - azalma eğilimi göstermemektedir. Bu yüzden, dünyadaki hammadde kaynaklarının ne pahasına olursa olsun *elde bulundurulması gereklidir.*

4. Tekelci kapitalizmin sömürü biçimi, en gelişmişin en geriyi sömürmesi değil, fakat gelişmişlik derecesine göre bütün kapitalist ülkeler arasında yukardan aşağıya doğru bir sömürme mekanizmasının bulunmasıdır. Tabii hiç bir zaman unutulmayacaktır ki, hangi çeşit ülkeler arasında olursa olsun, «sömürme» fiilinin taraflarından birisi mutlaka burjuvazi, öteki de mutlaka emekçi, üretici sınıflardır.

5. Mekanizmanın sürekli olabilmesi için, tekelci kapitalizm, sömürülmeyen bütün sınıf ve tabakalarla ilgilenmek - kendisine bağlamak, en azından tarafsızlaştırmak - ihtiyacını duyar. Bunun için, özellikle geri ülkelerde, işçi ve köylü sınıfları dışındaki bütün sınıf ve tabakalara çeşitli zamanlarda çeşitli roller vererek oynatır.

6. Bilinçlenmiş işçi sınıfı ve onun doğal müttefiki yoksul ve orta köylülerin, işçi sınıfının siyasi örgütü önderliğinde yürütecekleri harekete karşı tekelci kapitalizm, kesin etkili bir silâh bulamamıştır.

GARP CEPHESİNDE YENİ BİR ŞEYLER VAR

Emperyalizmin en büyük temsilcisi Amerika Birleşik Devletleri'nde tekellerin gösterdiği dış yatırım eğilimlerini ve bunları etkileyen, ters çeviren etkenleri gördükten ve «dış yatırım ya da yabancı sermaye» adını alan sömürü çarkının işlemesi için gerekli kuralları ortaya koyduktan sonra, şu tabloyu çizmemiz mümkün olmaktadır :

Sanayileşmiş kapitalist ülkelerde tekeller yoğun bir birleşme faaliyeti içindedirler. Ağırlık, dünyayı paylaşma kavgasından emperyalist düzeni koruma kavgasına kaymıştır. (4) Bunun ise ilk koşulu,

BURJUVALARI ELELE...

sömürücüler arası birleşmedir. Amerika'da en ileri safhasına ulaşan birleşme hareketi, Avrupa'da da yoğun biçimde yürütülmektedir. Ünlü Alman çelik tekelleri, Thyssen'in altı yıl önce başlattığı öncülükle bir kuruluşta toplanmışlardır. Mannesmann, Klöckner ve Krupp ise şimdilik bağımsızdırlar, fakat diğerleri ile ortak çalışma ilkelerini kabul etmişlerdir. (5) Makine sanayiinin çeşitliliğinden doğan «nisbeten daha küçük tekeller» de, ülkeler arası işbirliği plânları peşindedirler: Alman DEMAG ve Anker ile Fransız Richier ve Wedag ile Vickers uzun vadeli bir işbirliği anlaşması yapmışlardır. (6) Bunlar gibi birleşme ve işbirliği haberleri hergün gazeteleri doldurmaktadır.

DÜZENİ KORUMA KOOPERATİFİ

Yabancı sermayeye karşı kesin olarak *şekillenmiş bir hareketin bulunmadığı* zaman ve yerde, tekelci sermaye, herhangi bir sahtekârlığa ve incelmeye gerek kalmaksızın, istediği kaynağa el koyarak ve işgücüne kendi dilediği ücreti vererek sömürüsünü yürütebilir.

Yabancı sermayeye karşı bilinçlenme ve direnişin başladığı zamanlarda ve yerlerde, daha ince yöntemler bulmak gerekebilir. Son yılların en etkin yöntemi, geri ülkenin yerli sermayesiyle karma-şirketler kurmaktır.

Karma yatırım, yeni-emperyalist sömürmenin belki de en korkunç şeklidir; çünkü karma yatırım, yatırımı kabul eden ülkenin ulusal sermayelerini de işin içine sokmakta ve bu yolla ulusallık karakterini kaybetmelerine yol açmaktadır. (7)

Karma yatırımların, neredeyse yerli yatırım sayılabileceği şekiller de vardır. «Kurulan işletmenin nasılolsa yabancı bröveler, yabancı araç ve gereçler olmadan yaşıyamıyacağını bilen yabancı sermaye azınlıkta kalmaya ya da sadece bir teknik direktörle temsil edilmeye aldırmayabilir». (8)

«YERLİ - YERSİZ BURJUVAZİLER» İTTİFAKI

Bu karma yatırımların cazibesine dayanacak yerli burjuvaziyi bulmak oldukça güçtür. Yabancı sermaye ile ortaklık, ortak olan yerli kapitaliste büyük avantajlar sağlamakta, sınai yatırımlarda sermaye malı getirtme kolaylığı, dış ticarete ilişkin kuruluşlarda ise uygun ithâl ve ihraç fiyatları sağlama imkânı doğmaktadır. Tabii, yerli burjuvaziye sağlanan bu çıkarlar karşısında, ülke ekonomisinin uğradığı zararlar yer alır : Kurulan işletmenin tekelci kapitalizmin isteğine uygun olarak ülke ekonomisinin yapısını çarpıklaştırması, kıt sermaye faktörünün çarçur edilmesi, ülkede yabancı ekonomik egemenliğin artması, kurulan sanayilerin ülke ekonomisini sürekli olarak dışa bağlayıcı bir etki yapması, yabancı sermayenin her yıl kendi ülkesine net bir kaynak transferini sağlaması, vs.

Yerli burjuvazi için kendisine sağlanan çıkarlar mı önemlidir, millî çıkarlar mı? Buna verilecek karşılık, şu noktaların aydınlığa kavuşturulmasına bağlıdır :

— Geri ülkelerdeki güçsüz burjuvazi için, gittikçe büyüyen, bütünleşen ve tek başına karşı çıkılması imkânsızlaşan dev tekellere karşı çıkmanın rasyonelliği var mıdır?

— Burjuvazinin, bağımsız bir ülkede kendi güdük sermayesiyle iş yapmakta mı yararı vardır, yoksa kendisine ihtiyacı olan faktörleri sağlayan tekelci sermaye ile ortaklık yaparak, onun onayını alarak, daha ustaca işler çevirmekte mi yararı vardır?

— Yerli burjuvazinin gözünde bir işgücü pazarı ve bir tüketiciler yığını olan *«millet», tekelci sermaye ile ortaklık* yapınca mı daha iyi sömürülür, yapmayınca mı?

BEN DE, BEN DE

— Yerli burjuvazinin tekelci sermaye ile doğrudan, yüzyüze işbirliği yapamıyan kısmı da - bu kesimi «milli burjuvazi» diye adlandırma eğilimi güçlüdür - ekonominin karmaşıklığı içinde bu ortaklığa entegre olmıyacak mıdır? Bu kesim, «doğrudan işbirliğinin» hasreti içinde bulunmayacak mıdır?

Yerli burjuvazinin, kendi elde edeceği kârı, yabancı sermaye ile paylaşmak istemediği için, *emperyalizme karşı çıktığı* öne sürülebilir. Ama eğer güdük yerli burjuvazi, yabancı sermaye ile işbirliği yaptığı zaman, kendi başına elde edebileceğinden kat kat fazla kâr elde ediyorsa, neden bu kârı tekellerle paylaşmak istemesin?

O halde, yerli burjuvazileri «aptal» yerine koymadıkça, bu burjuvazinin kendisini yaşatan emperyalizme karşı çıkmayacağını kabul etmek zorundayız. (9)

KONUKSEVER ANTİ-EMPERYALİZM

«Arap sosyalizmi» adını alan bir garip devekuşunun ortaya çıkmasına sebep olan Mısır kurtuluş hareketi, yalınkat bir *yorum yapıldığı takdirde*, yukarda söylediklerimize karşı bir delil olarak öne sürülebilir. Ama eylemleri, ortaya çıktıkları andaki görünüşleriyle değerlendirdiğimizde, büyük yanılgılara kaçınılmaz biçimde düşeriz. Mısır kurtuluş hareketi, bugün petrol tekellerine davetiyeler göndermektedir. 8 Mart 1968 tarihli Times gazetesinde tam bir sayfa halinde yayınlanan «Petrol İmtiyazı Almaya Çağrı» ilânı, bozuk bir devrimin ne hâllere düşebileceğini göstermesi bakımından ibret vericidir. (10)

DOMUZDAN YANA, DOMUZLA BERABER

Yukardan beri söylediklerimizden şu sonuç çıkıyor :

M. KUTLAY

Tekelci kapitalizm, düzeni korumak ve dünyadaki hammadde kaynakları ile pazarları kaybetmemek için yoğun bir bütünleşme faaliyetine girişmiştir. Bu birleşme-bütünleşme faaliyeti, kendi içinde - sanayileşmiş kapitalist ülkeler içinde ve bu ülkeler arasında - olduğu gibi, etkin sömürü alanı olan geri ülkelerde de tekelci sermaye ile yerli burjuvazi arasında yoğunlaşmıştır. Tekelci kapitalizm ile gerikalmış kapitalizm bütünleşmeye başlamışlardır. Bu bütünleşmeyi hesaba katmayan her devrimci eylem, Bağdat'tan dönecektir.

---

(1) Rakamlar, Baran ve Sweezy'nin **Monopoly Capital**'ından alınmıştır. Sebep-sonuç ilişkisinin ortaya konulması ile ilgili sorumluluk bize aittir.

(2) **Multinational Companies,** Business Week, 20 Nisan 1963. (Zikreden : Baran - Sweezy, Monopoly Capital, Pelican Book, Suffolk, 1968, s. 195.)

(3) Aynı eser, s. 193.

(4) Harry Magdoff, **Age of Imperialism,** Monthly Review, Eylül, 1968.

(5) The Times, **Şifre : İşbirliği,** 14 Haziran 1969.

(6) The Times, **Kaybedilen Zamanı Telâfi Etmeye Çalışırken,** 14. Haziran 1969.

(7) ve (8) Pierre Jalée, **Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor?,** s. 128-129.

(9) 1926 da yazdığı bir yazıda Mao Ce-dun, Çin'deki millî burjuvazinin «dış sermaye ile savaşçı kodamanlardan şamar yedikçe *devrim gereğini duyduğunu* ve emperyalizme ve savaşçı kodamanlara karşı devrimci hareketten yana çıktığını» belirtmiştir. Dış sermaye 1969 da, geri kalmış burjuvazilere şamar değil, çiçek atmaktadır ama bizim «keskin anti-emperyalistler (!)» azalan şerbete su katıp yavanlaştırmaktan başka bir şeye benzemiyen «stratejilerini» düzeltmek için bir çaba göstermemektedirler.

(10) Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin petrol şirketlerine davetiye göndermesinde acaba sosyalist ülkelerin bu ülkeye yardım etmekte isteksiz davranmaları mı rol oynamıştır, diye düşünmek mümkündür. Ama, B.A.C. sosyalist bloktan en büyük yardımı alan ülkedir. 821 milyon doları SSCB den olmak üzere, Çin, Çekoslovakya, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Romanya ve Bulgaristan'dan toplam olarak 1356,3 milyon dolar yardım almıştır - 1966 ya kadar. Marshall I. Goldman, Soviet Foreign Aid, Frederick A. Praeger (pub), NewYork, 1967, s. 80.

YAŞASIN İŞÇİ SINIFI

Bir yandan Türkiye'de sosyalist devrim mücadelesi için koşulların elverişli olup olmadığı tartışılırken, öte yandan işçi sınıfı mücadelesi her gün biraz daha yaygınlaşıp yoğunlaşarak gelişmeye devam etmektedir. İşçiler, tutucu sendikaları bile, iktidarın pür telâş ertelediği grevlere sürüklemekte, fabrikaları işgal etmekte, devrimci mücadelelerini daha etkenlikle yürütebilecekleri yeni örgütlenmeler denemektedirler.

Gelişen olaylar gerek yığınların gücüne inanmadan sosyalistlik etmeğe kalkışan, küçük burjuva bürokrasisinin kuyruğunda kurtuluş arayan, Türkiye'de gelişmiş bir işçi sınıfı olmadığı için sosyalist mücadele yapılamaz diyenlere; gerekse Türkiye'de «işçi sınıfı kristalleşmemiştir, köylüler daha hızlı uyanıyor» diyerek işçi sınıfını bir yana iterek sosyalizm yapmağa kalkışanlara ders olmalıdır.

Sosyalistlerin görevi, bir yandan işçi sınıfının ekonomik mücadelesini desteklerken, öte yandan bunun sosyalist partinin yürüttüğü siyasi mücadelenin bir parçası haline gelmesi için çalışmaktır. İşçi sınıfı mücadelesiyle kendisine güvenmeyenlerin gevezeliklerinin geçerliliği ni hiçe indirmiştir.

İŞÇİ BİRLİĞİ DANIŞTAY'A BAŞVURDU

Ankara'da devrimci işçiler tarafından kurulan İŞÇİ BİRLİĞİ, «Asgari Ücret Yönetmeliği»nin aleyhinde işverenlerin Danıştay'a dava açmaları üzerine, kendilerinin de işçiler lehine müdahil olarak Danıştay'a başvurduklarını, Danıştay merdiven lerinde yapılan basın toplantısında, açıklamışlardır. İŞÇİ BİRLİĞİ Başkanı Metin Gür bir demeç vererek, Asgari Ücret Yönetmeliğinin zaten lafta kaldığını, işverenlerin türlü oyunlarla, işçilerin, burjuva iktidarınca tanınmış, bu kanuni haklarını bile almalarına engel olduklarını açıklamıştır. Ayrıca, Danıştay'a İşverenlerin dava açmaları üzerine, savunma durumunda bulunan Çalışma Bakanlığı'nın savunmayı gereği gibi yapmayacağından şüphelenildiği belirtilmiştir.

Metin Gür özetle şöyle demiştir. «Bu savunma sonunda, tamamen biçimsel bir nedenle asgari ücret yönetmeliğinin iptal edilmesi mümkün olabilir. Aslında, asgari ücretler de işçinin insanca yaşaması için elverişli değildir.

«İşçi haklarını savunmak, işçide sınıf bilinci yaratmak ve eyleme geçirmek için kurulan İŞÇİ BİRLİĞİ olarak, müdahil taraf olmak için Danıştay'a başvurduk.

«Günümüzün koşulları içinde, işçiyi daha fazla uyutmak mümkün değildir. İşçi sınıfı, İŞÇİ BİRLİĞİ'nin de çabaları ile devrimci ve sınıfsal mücadelesine daha da hız verecektir. İşçiyi sömürerek, kalkınmayı, uygarlaşmayı önlemeye, tutucu iktidarların da, millî özden yoksun işverenlerin de gücü yetmeyecektir.

YAŞASIN İŞÇİ ve EMEKÇİLERİN DEVRİMCİ MÜCADELESİ YAŞASIN SOSYALİST TÜRİYE»

SEÇİME GİDERKEN

METİN BİLGEN

Bu yazının başlığı «Seçimde bütün partili partisiz sol güçler elele vermelidir!» olacaktı. Ve de «Seçim hepimizin başarısı ya da başarısızlığı olacaktır bu sorumluluğumuzu bilerek hareket etmeliyiz...» diyecektim.

Ama bir olay buna şiddetle mani olmak ister gibi önümüze dikildi. Bu, Genel Yönetim Kurulunun 19 ilde 23 Merkez kontenjanı kullanma kararıdır. Bu karar aslında Merkez Yürütme kurulu adına daima ortaya çıkan, dediğim dedik birkaç yöneticinin düşüncesini yansıtıyor. Buna rağmen üyelerimizin seçme hakkını sınırlıyan bu kararı onayladığı için Genel Yönetim Kurulu üyeleri sorumludurlar.

Bu karardan sonra büyük ihtimalle, partimizin çıkaracağı milletvekilleri Merkez tarafından atanmış olacak. Bu durumda partili bir arkadaşın şu sözü geliyor akla : «Bir yandan halkımız kıskançlıkla seçim hakkına bağlıdır denecek, bir yandan da üyelerin seçme hakkı ortadan kaldırılacak. Parti üyeleri oy hakkına kıskançlıkla bağlı olduğu iddia edilen halkımızdan sayılmıyor mu?» Arkadaşımız bu sözünde bir bakıma haklı. Ama gerçekçi değil. O cümle Sayın Genel Başkanımızın ilk bakışta doğru gibi gözüken, Türkiye şartlarının bilimsel sentezine dayanmıyan, pratik gerçeğinden uzak yanlış bir kanısını, sanatkârca ifade etmesidir. Sayın Başkan üyelerimizin seçme (ya da isabetle seçme) hakkına fazla inanmadığı için geçmişte bu hakka birçok müdahalelerde bulunmuştur. Hatta bu hareketine «En Demokratik Şekil» adını verdiği de olmuştur. Bugün yapılan da ötedenberi süregelen gelişmenin olağan bir sonucudur.

Amaç; parti içi muhalefeti mecliste tasfiye ve bugün partide azınlıkta kalan sayın Genel Başkanın gurubunu koltuk değnekleri ile ayakta tutma çabasıdır. Bir yandan herşey seçim için derken, seçimleri gerektiğinden fazla önemserken, bir yandan da teşkilâtı hiçe sayacak kararlarla; önce, parti tek amaca, seçime, sonra da bu seçim, bazı kişilerin seçilmesine indirgenmiş oluyor.

Özetlersek : Bu karar, seçimlerde herşeye rağmen canla başla çalışma arzumuzu Başkanın deyimi ile «kursağımızda» bırakmak istiyor. Herhalde bu karar bir çok üyenin çalışma azmini örseliyecektir. Partili arkadaşlarımızı bu seçimde canla başla çalışmaya ikna etmemiz bir hayli güç olacağa benzemektedir. Ama zorluklardan korkmamak lâzımdır. Seçimlerde en iyi neticeyi almak için bütün parti üyeleri çabalarımıza devam etmeliyiz.

EMEK * Onbeş Günlük Sosyalist Gazete İki Haftada bir Pazartesi Günleri çıkar. Sahibi : Şaban ERİK * Genel Yayın Müdürü : Sadun AREN * Yazı İşleri Müdürü : Hüseyin ERGÜN * Yıl : 1 - Sayı 9 - Fiyatı : 150 Kuruş - 25 Ağustos 1969

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8 Yenişehir/ANKARA - Tel 17 05 76 * P.K. 276 Bakanlıklar/ANKARA * Abone Şartları : 13 Sayı : 12,5 TL., 26 Sayı : 25,— TL., 52 Sayı : 50,— TL. İLAN : Santimi 25,— TL. Yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir. Küçük yayın ilânları kelimesi 75 Kuruştur.

İstanbul Temsilciliği : S. Günay AKARSU Nuruosmaniye Cad. Benice Han - Cağaloğlu İstanbul * Telefon : 26 29 64 * İzmir Temsilciliği : Güner ELİÇİN, Akgerman Han 404 İZMİR * Tel : 24 986 * İstanbul Dağıtımı : Fuat BÜTE, Ankara Cad. 8 İstanbul * Tel : 27 89 49 * Dizgi ve Baskı : Baylan Basım ve Ciltevi